

EASO

Vaiko interesų apsaugos
vykdant prieglobsčio procedūras
praktinis vadovas

EASO praktinių vadovų rinkinys

2019 m.

Atsakomybės apribojimas

Šio vertimo kokybės nepatikrino kompetentingos nacionalinės institucijos. Jei manote, kad vertimas neatitinka nacionalinio lygmens terminologijos, prašome kreiptis į [EASO](#).

Daugiau informacijos apie Europos Sąjungą pateikiama internete (<http://europa.eu>).

Print	ISBN 978-92-9485-137-6	doi:10.2847/486156	BZ-03-19-914-LT-C
PDF	ISBN 978-92-9485-148-2	doi:10.2847/959637	BZ-03-19-914-LT-N

© Europos prieglobsčio paramos biuras, 2019

Nei EASO, nei bet kuris EASO vardu veikiantis asmuo neprisiima atsakomybės už tai, kaip gali būti panaudota šiame leidinyje esanti informacija.

European Asylum Support Office

EASO

Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas

EASO praktinių vadovų rinkinys

2019 m.

SUPPORT IS OUR MISSION

Turinys

Santrumpų sąrašas	5
Ižanga	7
Kodėl buvo parengtas šis praktinis vadovas?	7
Koks šio praktinio vadovo turinys?	7
Kokia yra šio praktinio vadovo taikymo sritis?	7
Kaip parengtas šis praktinis vadovas?	8
Kaip naudotis šiuo vadovu?	8
Kaip šis praktinis vadovas yra susijęs su kitomis EASO pagalbinėmis priemonėmis?	9
Terminologija	10
Amžiaus nustatymas	10
Pokalbis dėl vaiko interesų	10
Vaiko interesų vertinimas ir nustatymas	10
Vaikas / nepilnametis	10
Vaikai, kuriems kyla rizika	10
Vaikai, prekybos žmonėmis aukos	11
Reglamente „Dublinas III“ ir Dublino įgyvendinimo reglamente nustatytos procedūrinės garantijos	11
Šeima	11
Šeimos narių paieška	11
Globėjas / atstovas	12
Procedūrinės apsaugos priemonės ir garantijos	12
Giminaitis	12
Atskirtas vaikas	12
Nelydimas vaikas	13
1. Su vaiko interesais susijusios aplinkybės ir aspektai	14
1.1. Į vaiko teises orientuotas požiūris	15
1.2. Vaiko interesų svarbos turinio išaiškinimas	16
1.3. Tarpdalykinis ir objektyvus pobūdis	17
1.4. Su vaiko interesais susiję procesai	17
1.5. Vaiko interesai ir teisė būti išklaustyti	18
1.6. Su vaiko interesais susijusių aspektų pusiausvyrą	18
2. Procedūrinės apsaugos priemonės	20
Saugumas	20
Kvalifikuoti darbuotojai	21
Prašymas suteikti tarptautinę apsaugą	21
Registracija	21
Procedūros prioritetų nustatymas / trukmės pritaikymas	21
Pasienio / supaprastintos / pagreitinotos procedūros taikymo išimtis	22
Pasirūpinimas teisiniu atstovavimu	22
Konsultavimas teisiniais klausimais	22
Informacijos teikimas ir vertėjavimas	23
Vaiko pažiūrų išklauskymas ir vaiko dalyvavimas	23
Faktų nustatymas	24
Vaiko interesų dokumentavimas	25
Pagarba šeimos vienovei	25

Vaiko prašymo vertinimas.....	25
Rekomendacijos dėl vaiko interesų.....	26
Apsaugos priemonės nenustatytos	26
3. Vaiko interesų principo praktinis įgyvendinimas	27
3.1. Bendradarbiavimas su vaiko apsaugos tarnybomis.....	27
Galimybės pasinaudoti kitomis teisėmis užtikrinimas	27
3.2. Procedūrinių apsaugos priemonių nustatymas	27
3.3. Individualios vaiko aplinkybės.....	30
3.4. Galima padidėjusi rizika ir pažeidžiamumas.....	30
3.5. Skirtingi procedūriniai veikimo būdai	31
Dublino reglamentas	31
Supaprastintos ir pasienio procedūros	31
Kiti procedūriniai veikimo būdai	32
3.6. Giminaičio, lydinčio suaugusiojo, kuris veikia kaip prižiūrėtojas, globėjo paskyrimas.....	32
4. Vaikų pažeidžiamumo ir rizikos rodikliai	33
Tėvų lydimi vaikai.....	33
Atskirti vaikai	34
Susituokę vaikai	34
Vaikai, prekybos žmonėmis aukos	36
Kitų pažeidžiamumo aspektų vertinimas	37
I priedas. Vaiko interesų šablonas	38
II priedas. Politikos ir rekomendacijų dokumentai.....	40
III priedas. Teisinė sistema	41
Tarpautiniai teisės aktai	41
ES teisės aktai	42
Privalomos galios neturinčios priemonės	44
IV priedas. Bibliografija.....	45

Santrumpų sąrašas

AT	Austrija
BE	Belgija
BEPS	Bendra Europos prieglobsčio sistema
BG	Bulgarija
CH	Šveicarija
CY	Kipras
DE	Vokietija
DK	Danija
EASO	Europos prieglobsčio paramos biuras
EE	Estija
EL	Graikija
ES	Ispanija
ES	Europos Sąjunga
ES+ valstybės	Europos Sąjungos valstybės narės, įskaitant Norvegiją, Šveicariją, Islandiją ir Lichtenšteiną
FI	Suomija
FR	Prancūzija
FRA	Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra
HU	Vengrija
IE	Airija
IPSN	priemonė specialiųjų poreikių turintiems asmenims nustatyti
IT	Italija
Kovos su prekyba žmonėmis direktyva	2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR
LV	Latvija
MLOŽ	moterų lyties organų žalojimas
NL	Nyderlandai
NO	Norvegija
PD (nauja redakcija)	2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija).
PL	Lenkija
PPD	Prieglobsčio procedūrų direktyva
PPD (nauja redakcija)	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija)
PSD (nauja redakcija)	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija)
PŽ	prekyba žmonėmis
Reglamentas „Dublinas III“	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija)

RO	Rumunija
SE	Švedija
SI	Slovėnija
SK	Slovakija
UNHCR	Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras
VA	vaiko apsauga
VI	vaiko interesai
VIN	vaiko interesų nustatymas
VIV	vaiko interesų vertinimas
VN	Europos Sąjungos valstybė (-ės) narė (-ės)
VTK	1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija
VTK komitetas	Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas

Įžanga

Kodėl buvo parengtas šis praktinis vadovas?

Bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS) sudarančiose teisinėse priemonėse patvirtinama Europos Sąjungos valstybių narių, įskaitant Šveicariją, Norvegiją, Islandiją ir Lichtenšteiną (toliau – ES+ valstybės), pareiga vykdant visus su vaikais susijusius veiksmus pirmiausia vadovautis vaiko interesais (toliau – VI) ⁽¹⁾. *Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas* (toliau – praktinis vadovas) parengtas siekiant padėti ES+ valstybėms laikytis su vaiko interesais susijusių pareigų.

Vaiko interesai turi būti vertinami ir jais pirmiausia turi būti vadovujamasi ⁽²⁾ visais atvejais, kai imamasi su vaiku susijusių veiksmų ⁽³⁾. Tačiau dabar daugumos ES+ valstybių prieglobsčio sistemose nėra nustatyto šios teisinės pareigos įgyvendinimo proceso. 2017 m. balandžio 12 d. komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai ES Komisija paragino ES agentūras toliau rengti rekomendacijas ir priemones, susijusias su vaiko interesais. Patvirtintose Europos prieglobsčio paramos biuro (EASO) atliktos vaikų tarptautinės apsaugos procedūrų apžvalgos išvadose patvirtinama, kad reikia parengti rekomendacijas dėl praktinio principo, pagal kurį pirmiausia vadovujamasi vaiko interesais, įgyvendinimo.

Šio praktinio vadovo paskirtis – padėti nustatyti pagrindinius orientyrus ir svarbiausius momentus, susijusius su vaiko interesų įgyvendinimu. Tai daroma siekiant padėti ES+ valstybėms taikyti vaiko interesų principą ir sustiprinti garantijas, kurios vaikams taikomos vykdant prieglobsčio procedūras. ES+ valstybės turėtų nustatyti vaikams palankias prieglobsčio procedūras, kuriomis užtikrinama vaiko apsauga visos procedūros metu laikantis ES ir tarptautinės teisės.

Koks šio praktinio vadovo turinys?

Praktiniame vadove siekiama pateikti rekomendacijas ir padėti kompetentingoms institucijoms įgyvendinti būtinas garantijas ir apsaugos priemones, kuriomis bus užtikrinta, kad tais atvejais, kai prieglobsčio procedūros metu priimami vaikui poveikį darantys sprendimai, pirmiausia būtų vadovujamasi vaiko interesais. Vadovas suskirstytas į penkis skirsnius, įskaitant terminologijos apžvalgą: 1) su vaiko interesais susijusios aplinkybės ir aspektai; 2) susijusios garantijos; 3) rekomendacijos, kaip praktiškai įvertinti vaiko interesus, ir 4) pažeidžiamumas ir rizikos rodikliai. Praktinio vadovo pabaigoje pateikiamas išsamus kontrolinis sąrašas, kuris sukurtas siekiant užtikrinti, kad atsakingos institucijos, vertindamos vaiko interesus, atliktų visus pagrindinius žingsnius ir tinkamai į juos atsižvelgtų. Vadovą papildė priedų rinkinys, politikos ir rekomendacijų dokumentų sąvadas, susijęs su aptariama tema, ir teisinės sistemos, įskaitant tarptautinius, Europos ir ES teisinės priemones, apžvalga.

Kokia yra šio praktinio vadovo taikymo sritis?

Praktinio vadovo taikymo sritis yra susijusi su tuo, kaip vykdant prieglobsčio procedūras pirmiausia vadovautis vaiko interesais ⁽⁴⁾, ir jis taikomas tik vaikams (atvykstantiems su šeimomis arba vieniems), kurie prašė arba išreiškė savo norą prašyti suteikti tarptautinę apsaugą ⁽⁵⁾. Tais atvejais, kai procedūriniai

⁽¹⁾ Būtina pažymėti, kad ES prieglobsčio *acquis* vartojama sąvoka „nepilnametis“, kuris atitinka sąvoką „vaikas“. Abi sąvokos reiškia jaunesnį nei 18 metų asmenį. Taip pat žr. skiltį „Terminologija“.

⁽²⁾ ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnis; taip pat žr. 2017 m. balandžio 12 d. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl vaikų migrantų apsaugos, COM(2017) 211 final, p. 14 (Vaikų migrantų apsauga).

⁽³⁾ VTK komitetas, Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis), 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14; dėl UNHCR rekomendacijų dėl vaiko interesų žr. UNHCR, „Gyvi sveiki ir saugūs: ką gali padaryti valstybės, kad užtikrintų nelydimų ir atskirtų vaikų interesus Europoje“, 2014 m. spalio mėn.; UNHCR Tarptautinis pagalbos komitetas, *Praktinis vadovas, kaip įgyvendinti UNHCR geriausių interesų nustatymo gaires*, 2011 m.

⁽⁴⁾ Kai kurios valstybės narės priėmimo etape vaiko interesų vertinimą atlieka atskirai nuo tarptautinės apsaugos procedūrų.

⁽⁵⁾ Tai nedaro poveikio tam tikrų valstybių narių taisyklėms, pagal kurias vaikams leidžiama savarankiškai arba per savo tėvus ar atstovus pateikti prašymą (naujos redakcijos PPD) 7 straipsnio 3 dalis), ir apima prašymą suteikti tarptautinę apsaugą, tokio prašymo registravimą ir prašymo pateikimą atsižvelgiant į jų skirtingas pasekmes (naujos redakcijos PPD 6 straipsnis).

veikimo būdai, išskyrus prašymą suteikti tarptautinę apsaugą, gali atitikti vaiko interesus, susijusios institucijos (iš globėjo, migracijos institucijų ir prokurorų sudaryta kolegija) turėtų rekomenduoti tinkamus sprendimo būdus, atitinkančius nacionalinę teisę ir (arba) praktiką. Vaiko interesų vertinimas priėmimo tikslais (atsižvelgiant į naujos redakcijos PSD) arba taikant kitus procedūrinius veikimo būdus, nėra šio praktinio vadovo dalykas.

Šiame praktiniame vadove daugiausia dėmesio skiriama prieglobsčio procedūroms. Vaikas taip pat turėtų turėti galimybę priimti laisvą ir informacija pagrįstą sprendimą dėl prašymo suteikti tarptautinę apsaugą. Tėvai / globėjas / atstovas ir (arba) vaiko apsaugos (VA) subjektai gali nuolat vertinti, ar prašymas suteikti apsaugą atitinka vaiko interesus. Siekiant užtikrinti vaiko interesų paisymą, reikia, kad bendradarbiautų visi susiję subjektai, turintys kompetencijos nuolat vertinti vaiko interesus pagal nacionalinę teisę ir (arba) praktiką. Vaiko apsauga ir vaiko interesų vertinimas nėra susiję tik su prieglobsčio procedūra, todėl reikia nuolat visapusiškai bendradarbiauti su VA institucijomis ir kitais subjektais, pvz., priėmimo institucija, globėju / atstovu ir patarėjais teisės klausimais.

Praktiniu vadovu siekiama remti vaiko interesų principo įgyvendinimą vykdant prieglobsčio procedūras ir laikantis ES *acquis* ir kitų susijusių ES teisės aktų ⁽⁶⁾. Jis parengtas atsižvelgiant į tai, kad skirtingose ES+ valstybėse laikomasi nevienodos praktikos, o ginant vaiko interesus dalyvauja skirtingi subjektai, todėl būtent nacionalinės institucijos turi užtikrinti, kad vykdant prieglobsčio procedūras būtų nustatytos visos susijusios apsaugos garantijos ir apsaugos priemonės.

Kaip parengtas šis praktinis vadovas?

Šį praktinį vadovą EASO parengti padėjo Airijos, Belgijos, Danijos, Norvegijos, Rumunijos ir Suomijos ekspertų grupė, taip pat Europos Komisija, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (UNHCR) ir Jungtinių Tautų Vaikų fondas (UNICEF). Be to, buvo konsultuojamasi su Europos Komisija, ES+ valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis. Tai bendros patirties rezultatas, atspindintis bendrą tikslą užtikrinti kokybiškas tarptautinės apsaugos procedūras. Be to, praktiniame vadove atsižvelgiama į gerą patirtį, nustatytą EASO remiant perkėlimo schemą ⁽⁷⁾ Graikijoje ir Italijoje, kurios metu buvo atliekamas perkėlimo sąlygas atitinkančių vaikų interesų vertinimas.

Kaip naudotis šiuo vadovu?

Praktiniame vadove pateikiamos bendros rekomendacijos, kurios gali būti naudojamos kaip orientyras arba pavyzdys atnaujinant ir (arba) tobulinant konkrečias standartines nacionaliniu lygmeniu parengtas veiklos procedūras, susijusias su vaikais.

Vadove siūlomas vaiko interesų kontrolinis sąrašas padės remti ir užtikrinti nuolatinį informacijos rinkimo ir vertinimo procesą. Tai sudarys sąlygas vertintojui patikrinti, ar susijusi informacija ir apsaugos priemonės nustatytos tinkamai atsižvelgiant į duomenų apsaugą ir (arba) saugumą.

Praktinis vadovas gali būti naudojamas kartu su susijusiais ES, tarptautiniais ir nacionalinės teisės aktais, kuriuose laikomasi į vaikus orientuoto požiūrio ⁽⁸⁾. Be to, yra parengta įvairių galiojančios politikos ir rekomendacijų dokumentų vaiko interesų tema, kurie buvo naudojami rengiant šio vadovo rekomendacijas, susijusias su šio principo įgyvendinimu. Papildomą informacinę medžiagą galima rasti šio vadovo politikos ir rekomendacijų dokumentų sąrašė (II priedas).

⁽⁶⁾ Be kita ko, susijusios nuostatos įtvirtintos 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančioje Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, OL L 101, 2011 (Kovos su prekyba žmonėmis direktyva).

⁽⁷⁾ 2015 m. rugsėjo 14 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1523, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje.

⁽⁸⁾ Žr. politikos ir rekomendacijų dokumentus (II priedas) ir teisinę sistemą (III priedas).

Kaip šis praktinis vadovas yra susijęs su kitomis EASO pagalbinėmis priemonėmis?

EASO misija – padėti ES+ valstybėms įgyvendinti BEPS, be kita ko, rengiant bendrus mokymus, užtikrinant bendrą kokybę ir teikiant bendrą informaciją apie kilmės šalį. Kaip ir apskritai visos EASO pagalbinės priemonės, šis praktinis vadovas yra pagrįstas BEPS bendraisiais standartais. Rekomendacijas reikėtų vertinti kaip papildančias kitas prieinamas EASO priemones, visų pirma [Amžiaus nustatymo praktinį vadovą](#), [Šeimos narių paieškos praktinį vadovą](#) ir [pokalbių su vaikais mokymo modulį](#).

Terminologija

Amžiaus nustatymas

Amžiaus nustatymas – tai procesas, kurio metu institucijos, siekdamos išsiaiškinti, ar asmuo yra vaikas ar suaugusysis, siekia nustatyti asmens chronologinį amžių arba amžiaus intervalą ⁽⁹⁾.

Pokalbis (-iai) dėl vaiko interesų

Pokalbiai dėl vaiko interesų reiškia pokalbius su vaiku, vaiko globėju arba bet kuriuo kitu asmeniu, atsakingu už vaiko priežiūrą ir apsaugą. Kai kuriose valstybėse narėse gali būti rengiamas daugiau nei vienas specialus pokalbis su vaiku. Šie pokalbiai rengiami siekiant užtikrinti nuolatinį vaiko interesų vertinimą. Jie gali būti rengiami atskirai arba kartu su asmeniniu pokalbiu arba bet kuriuo kitu pokalbiu (pokalbis dėl šeimos narių paieškos / pokalbis dėl pažeidžiamumo vertinimo ir pan.). Tokie pokalbiai turėtų būti rengiami remiantis faktu, kad atskiro vaiko interesų vertinimas yra tęstinis procesas, o ne vienkartinis veiksmas. Vadovavimasis visų pirma vaiko interesais yra sudedamoji visų sprendimų ir bylų, įskaitant pokalbius, dalis. Vaiko interesai gali būti atnaujinami ir peržiūrimi.

Vaiko interesų vertinimas ir nustatymas ⁽¹⁰⁾

Vaiko teisių konvencija įsteigtas Vaiko teisių komitetas (VTK komitetas) autoritetingai aiškina vaiko interesų vertinimą,

kaip išskirtinę veiklą, kurios reikia imtis kiekvienu konkrečiu atveju <...> ir kurią sudaro visų aspektų, būtinų priimant sprendimą konkrečioje situacijoje dėl konkretaus vaiko arba vaikų grupės, vertinimas ir pusiausvyros nustatymas.

[...] Vaiko interesų nustatymas apibūdinamas kaip oficialus procesas, kurio metu taikomos procedūrinės apsaugos priemonės, padedančios nustatyti vaiko interesus remiantis jų vertinimu ⁽¹¹⁾.

Vaikas / nepilnametis

ES teisės aktuose sąvokos „vaikas“ ir „nepilnametis“ vartojamos apibūdinant bet kurį 18 metų nesulaukusį asmenį. Būtina pažymėti, kad ES prieglobsčio *acquis* vartojama sąvoka „nepilnametis“ yra lygiavertė sąvokai „vaikas“, atsižvelgiant į tai, kaip ji vartojama šiame vadove, kurio dalykas (būtent vaiko interesai) yra viešosios tarptautinės teisės, kylančios iš JT Vaiko teisių konvencijos (VTK), principas.

Vaikai, kuriems kyla rizika

Tai bet kuris vaikas, kuriam gali kilti konkreti rizika, nepaisant šeimos sudėties / padėties; vaikas gali būti nelydimas, atskirtas arba jį gali lydėti jo tėvai. Vaikui, be kita ko, gali kilti rizika, susijusi su fizine ir psichine žala, seksualine prievarta ir smurtu dėl lyties, taip pat kitomis piktnaudžiavimo ar išnaudojimo formomis, priverstine ir ankstyva santuoka, moterų lyties organų žalojimu (MLOŽ), psichikos sveikatos sutrikimais, savęs žalojimo ir (arba) savižudybės rizika ir pan.

⁽⁹⁾ EASO *Amžiaus nustatymo praktinis vadovas*, 2018 m.; EMT žodynėlyje pateikiama amžiaus nustatymo apibrėžtį galima rasti adresu https://ec.europa.eu/home-affairs/content/age-assessment_en; norėdami sužinoti daugiau apie vaiko interesus ir amžiaus nustatymą taip pat žr. VTK komiteto *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6, V skirsnio A dalies 31 punkto i papunktis.

⁽¹⁰⁾ Šis praktinis vadovas vaiko interesų nustatymui netaikomas.

⁽¹¹⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14.

Vaikai, kuriems kyla rizika, – tai prekybos vaikais aukos arba vaikai, kuriems kyla prekybos žmonėmis pavojus, sunkius psichologinio, fizinio ar seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, įskaitant MLOŽ, veiksmus, priverstinę ir ankstyvą santuoką, fizinę ir psichinę žalą ir kitus piktnaudžiavimo ir išnaudojimo veiksmus išgyvenę vaikai, už namų ūkius atsakingi vaikai, vaikai be pilietybės, motinos paauglės, ginkluotose grupėse dalyvavę vaikai, sunkiomis ligomis sergantys vaikai, psichikos sveikatos sutrikimų turintys vaikai ir pan.

Vaikai, prekybos žmonėmis aukos (arba kuriems kyla prekybos žmonėmis rizika)

Tai bet koks vaikas, dėl kurio yra rimtų priežasčių manyti, kad jis buvo tapęs prekybos žmonėmis auka, net jeigu pats prekybos faktas dar neįvyko⁽¹²⁾. Vaikai, prekybos žmonėmis aukos arba galimos prekybos žmonėmis aukos, turi teisę gauti pagalbą ir paramą, atsižvelgiant į jų konkrečias aplinkybes⁽¹³⁾.

Reglamente „Dublinas III“ ir Dublino įgyvendinimo reglamente nustatytos procedūrinės garantijos

2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija)⁽¹⁴⁾. Reglamente „Dublinas III“ pateikiamos nuorodos į procedūrinės garantijas, pvz., atstovo paskyrimą ir jo galimybę, be kita ko, susipažinti su visais susijusiais dokumentais⁽¹⁵⁾.

Šeima

Sąvoka „šeima“ turėtų būti aiškinama plačiaja prasme, kad apimtų biologinius tėvus, įtėvius arba globojančius tėvus, brolius ir (arba) seseris arba, kai taikytina, išplėstinės šeimos narius ar bendruomenės narius⁽¹⁶⁾.

Šeimos narių paieška

Šeimos narių paieška (įskaitant nelydimų vaikų giminaičius arba buvusius prižiūrėtojus) siekiant atkurti šeimos ryšius ir sujungti šeimą, kai tai atitinka vaiko interesus⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Prekyba žmonėmis išlieka labai pelninga sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo forma, kuri aiškiai draudžiama ES pagrindinių teisių chartijoje, visų pirma 5 straipsnyje, taip pat Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 79 ir 83 straipsniuose. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 2 straipsnyje pateikiama prekybos žmonėmis nusikalstamos veikos apibrėžtis, kurioje pateikiama konkreti nuoroda į aukomis tapusius vaikus. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 11 straipsnio 2 dalis. Pranešama, kad vis daugiau vaikų (ypač mergaičių) parduodama seksualinio išnaudojimo ir įtraukimo į nusikalstamą veiklą tikslais. Migracijos krize pasinaudojo prekybos žmonėmis tinklai, kurie nusitaikė į labiausiai pažeidžiamus asmenis, ypač vaikus, be to, apskritai nerimaujama dėl didėjančio prekybos žmonėmis masto seksualinio išnaudojimo tikslais. Žr. 2016 m. gegužės 19 d. ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl kovos su prekyba žmonėmis pažangos, COM(2016) 267 final (toliau – Pažangos ataskaita); Europolas, *Prekybos žmonėmis ES padėties ataskaita*, 765175, 2016 m. vasario mėn. (toliau – Padėties ataskaita).

⁽¹³⁾ Žr. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 13–16 straipsnius; prekybos žmonėmis aukų ES teisių apžvalgą žr. Europos Komisija, *Prekybos žmonėmis aukų ES teisės*, 2013 m.

⁽¹⁴⁾ Reglamentas „Dublinas III“.

⁽¹⁵⁾ Reglamento „Dublinas III“ 6 straipsnio 2 dalis.

⁽¹⁶⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6, naujos redakcijos PD 19 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁷⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6; reglamento „Dublinas III“ 6 straipsnio 4 dalis ir naujos redakcijos PSD 24 straipsnio 3 dalies nuostatos ir naujos redakcijos PD; taip pat žr. EASO, *Šeimos narių paieškos praktinis vadovas*, 2016 m.

Globėjas / atstovas ⁽¹⁸⁾

Sąvokos globėjas, atstovas ir teisinis atstovas tarptautinėje / ES sistemoje vartojamos nenuosekliai ir (arba) nevienodai. Visame praktiniame vadove sąvokos globėjas / atstovas bus vartojamos kartu.

Globėjas – tai nepriklausomas asmuo, kuris saugo vaiko interesus ir bendrą gerovę ir tai darydamas papildo ribotą vaiko teisingumą. Globėjas veikia kaip vaiko atstovas pagal įstatymą visose procedūrose ir tokiu pat būdu kaip ir tėvai atstovauja savo vaikui ⁽¹⁹⁾.

Atstovas apibrėžiamas kaip „asmuo arba organizacija, kompetentingų įstaigų paskirta padėti ir atstovauti nelydimam [vaikui], kuriam taikomos [tarptautinės apsaugos] procedūros... siekiant užtikrinti vaiko interesus ir prireikus pasinaudoti [vaiko] veiksmumu <...>“ ⁽²⁰⁾.

Atstovo vaidmuo skiriasi nuo **teisinio atstovo** vaidmens, kuris veikia kaip patarėjas teisės klausimais arba yra kvalifikuotas teisininkas / teisės specialistas, „teikiantis teisinę pagalbą, kalbantis vaiko vardu ir teisiškai atstovaujantis jam darant rašytinius pareiškimus ir asmeniškai prieš prieglobsčio procedūrą ar kitą teismo procesą, kaip nustatyta nacionalinėje teisėje“ ⁽²¹⁾.

Procedūrinės apsaugos priemonės ir garantijos

Procedūrinės garantijos yra konkrečios paramos priemonės, nustatytos siekiant sudaryti sąlygas, kurios yra būtinos tam, kad specialiųjų poreikių turintys asmenys galėtų veiksmingai pasinaudoti procedūromis ir nurodyti aplinkybes, kurių reikia jų tarptautinės apsaugos prašymui pagrįsti. Jos sudaro sąlygas specialiųjų poreikių turintiems pareiškėjams pasinaudoti savo teisėmis ir laikytis savo pareigų pagal Prieglobsčio procedūrų direktyvą (naujos redakcijos PPD) ⁽²²⁾.

Reglamentas „Dublinas III“ „procedūrinės apsaugos priemonės“ reiškia su apeliacija susijusias nuostatas. VTK Bendrojoje pastaboje Nr. 14 pateikiamas garantijų, kaip apibrėžta pirmiau, ir procedūrinių apsaugos priemonių, pvz., teisės būti išklausytam ir teisę apskųsti, sąrašas.

Giminaitis

Suaugusi vaiko teta, dėdė arba vienas iš senelių, esančių valstybės narės teritorijoje, nepaisant to, ar vaikas gimė santuokoje, ar buvo įvaikintas pagal nacionalinę teisę ⁽²³⁾. Jei juos oficialiai paskiria atitinkama institucija, šiame vadove jie taip pat vadinami **prižiūrėtojais** ⁽²⁴⁾.

Atskirtas vaikas

Vaikas, kuris buvo atskirtas nuo visų „už jį pagal atitinkamos valstybės narės teisę arba praktiką atsakingų suaugusiųjų“, tačiau nebūtinai nuo kitų giminaičių. Todėl tokio vaiko sąvoka gali apimti kitų šeimos narių arba giminaičių lydimą vaiką ⁽²⁵⁾. Sąvoka dabartinėje ES prieglobsčio *acquis* nenumatyta. ES prieglobsčio *acquis* atskirti vaikai patenka į nelydimų vaikų kategoriją.

⁽¹⁸⁾ Daugiau informacijos apie terminologiją žr. FRA, *Tėvų globos netekusių vaikų globos vadovas*, 2014 m. birželio mėn., p. 14–15.

⁽¹⁹⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6; JT Generalinė Asamblėja, *Alternatyvios vaikų priežiūros gairės: rezoliucija; Generalinės Asamblėjos patvirtintos gairės*, 2010 m. vasario 24 d., A/RES/64/142; FRA, *Tėvų globos netekusių vaikų globos vadovas*, 2014 m. birželio mėn., sistemose pateikiamos rekomendacijos, kaip sukurti ir naudoti nacionalines globos sistemas, ir nurodomos pagrindinės užduotys, kurias turėtų vykdyti globėjas. JT dokumentuose globėjo sąvoka yra platesnė nei ES *acquis*.

⁽²⁰⁾ Naujos redakcijos PPD 2 straipsnio n punktas ir naujos redakcijos PSD 2 straipsnio j punktas.

⁽²¹⁾ FRA, *Tėvų globos netekusių vaikų globos vadovas*, 2014 m. birželio mėn.

⁽²²⁾ Naujos redakcijos PPD 29 konstatuojamoji dalis ir 2 straipsnio d punktas.

⁽²³⁾ Reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio h punktas.

⁽²⁴⁾ Nedarant poveikio valstybių narių galimybei priskirti priežiūros funkciją institucijai, prieglaudos administratoriui ir kitiems giminystės ryšiais nesusijusiems subjektams. Kai kuriose valstybėse narėse prižiūrėtojas yra už vaiko kasdienę priežiūrą, t. y. apgyvendinimą, maistą, nuvežimą į mokyklą ir pan., atsakingas asmuo / institucija.

⁽²⁵⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6, III skirsnio 8 punktas.

Nelydimas vaikas

Vaikas, kuris į valstybės narės teritoriją atvyksta nelydimas suaugusiojo, atsakingo už jį pagal atitinkamos valstybės narės teisę arba praktiką, kol jo faktiškai neprižiūri toks asmuo / suaugusysis; nelydimas vaikas taip pat yra vaikas, kuris paliekamas nelydimas po to, kai atvyko į valstybės narės teritoriją ⁽²⁶⁾.

⁽²⁶⁾ Naujos redakcijos PSD 2 straipsnio e punktas; naujos redakcijos PPD 2 straipsnio m punktas; naujos redakcijos PD 2 straipsnio l punktas; reglamentas „Dublinas III“; Šeimos susijungimo direktyvos 2 straipsnio f punktas; VTK komitetas, [Bendroji pastaba Nr. 6 \(2005\)](#), „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6, III skirsnio 7 punktas; taip pat žr. UNHCR ir UNICEF „[Gyvi sveiki ir saugūs: ką gali padaryti valstybės, kad užtikrintų nelydimų ir atskirtų vaikų interesus Europoje](#)“, 2014 m., p. 22.

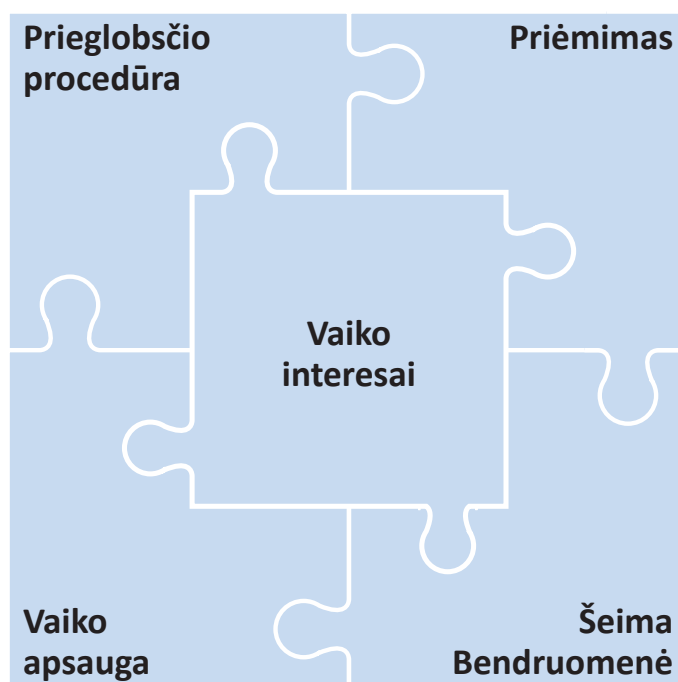
1. Su vaiko interesais susijusios aplinkybės ir aspektai

Vaiko interesai – tai **teisė, principas ir procedūrinė taisyklė**, turinti tvirtą pagrindą tarptautinėje (VTK 3 straipsnis) ⁽²⁷⁾ ir Europos teisėje, įskaitant ES pagrindinių teisių chartiją ⁽²⁸⁾ (24 straipsnis), kuriems dar daugiau svarbos suteikta naujos redakcijos pasiūlymuose ⁽²⁹⁾ pagal BEPS. ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje nustatyta, kad „[v]isuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovaujama vaiko interesais“, o VTK 3 straipsnyje teigiama, kad „[i]mantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų <...> svarbiausia – vaiko interesai“. Pareiga užtikrinti, kad pirmiausia būtų vadovaujama vaiko interesais, pakartota ES prieglobsčio *acquis* ⁽³⁰⁾.

Vadovavimasis visų pirma vaiko interesais yra tęstinis procesas, kuris reiškia, kad prieš priimant bet kokį svarbų administracinį sprendimą reikia atlikti vertinimą. Su vaiko interesais susiję procesai taip pat turėtų būti pradėti prieš prieglobsčio procedūrą ir tęstis jai pasibaigus. Kol vaiko atžvilgiu vykdoma prieglobsčio procedūra, vaiko interesų vertinimas išlieka vaiko apsaugos, prieglobsčio institucijų ir kitų subjektų pareiga.

- Vaiko apsaugos subjektai vienu metu vaiko interesų vertinimą atlieka įvairiais tikslais (priėmimo, švietimo, priežiūros ir pan.),
- tačiau tai neatleidžia prieglobsčio institucijų nuo jų pareigos visuose prieglobsčio procedūros etapuose pirmiausia vadovautis vaiko interesais.

Šie vertinimai neturėtų būti atliekami atskirai vienas nuo kito. Jie turėtų papildyti vienas kitą, kad būtų užtikrinta visiems procesams naudinga sinergija ir išvengta dubliavimosi.

⁽²⁷⁾ European Commission, *Child-specific provisions in the Common European Asylum Package*, an extract of child-specific provisions in the current CEAS and in the proposals for its reform of 4 May and 13 July 2016.

⁽²⁸⁾ European Union, *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 26 October 2012, 2012/C 326/02.

⁽²⁹⁾ United Nations, *Convention of the Rights of the Child (CRC)*, 20 November 1989.

⁽³⁰⁾ Žr. politikos ir rekomendacijų dokumentus (II priedas).

EASO vaikų prieglobsčio procedūrų apžvalgos išvados

Remiantis EASO 2017 m. patvirtintomis apžvalgos išvadomis, vaiko interesai vertinami įvairiais momentais, kai kuriais atvejais – prieš pradėdant prieglobsčio procedūrą (Airijoje ir Slovakijoje ⁽³¹⁾) arba konkrečiame procedūros etape, pavyzdžiui, kai vaikas pateikė prašymą dėl tarptautinės apsaugos, kaip Bulgarijoje ir Graikijoje (kai prokuroras yra tinkamai informuotas ⁽³²⁾). Lenkijoje vertinimas atliekamas, kai sprendžiama dėl tarptautinės apsaugos.

Tačiau dauguma respondentų teigė, kad vertinimas gali būti atliekamas visais prieglobsčio procedūros etapais. Taip yra 16 ES + valstybėse (Austrijoje, Belgijoje, Šveicarijoje, Kipre, Vokietijoje, Danijoje, Estijoje, Ispanijoje, Suomijoje, Prancūzijoje ⁽³³⁾, Italijoje, Latvijoje, Norvegijoje, Švedijoje, Slovėnijoje ir Slovakijoje). Kalbant konkrečiau, Ispanijoje ir Suomijoje vaiko interesai vertinami ir priėmimo centruose.

1.1. Į vaiko teises orientuotas požiūris

Šiame praktiniame vadove pabrėžiama, kad nacionalinės institucijos yra saistomos vaiko teisių ir vaiko teisėmis pagrįsto požiūrio į vaiko interesus. VTK Bendrojoje pastaboje Nr. 14 (2013) dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo interesams pateikiamas autoritetingas išaiškinimas ir rekomendacijos valstybėms susitariančiosioms šalims, kaip ją įgyvendinti. Tai apima procedūrinę apsaugos priemones, susijusias su jų įgyvendinimo garantija ⁽³⁴⁾. Į vaiko teises, o ne į valstybę orientuotu požiūriu

[...] padedama užtikrinti visų vaikų teises, kaip nustatyta Konvencijoje, didinant atsakomybę prisiimančių subjektų pajėgumą įvykdyti savo įsipareigojimus gerbti, apsaugoti ir užtikrinti teises (4 straipsnis) ir teisių turėtojų pajėgumą reikalauti savo teisių, visuomet vadovaujantis teisėmis į nediskriminavimą (2 straipsnis), vaiko interesais (3 straipsnio 1 dalis), teise gyventi, išgyventi ir vystytis (6 straipsnis) ir atsižvelgimu į vaiko nuomonę (12 straipsnis). <...> Šis vaiko teisėmis grindžiamas požiūris yra visapusiškas, juo akcentuojama parama paties vaiko ir visų socialinių sistemų, kurioms vaikas priklauso, – šeimos, mokyklos, bendruomenės, institucijų, religinių ir kultūrinių sistemų pranašumams ir gebėjimams ⁽³⁵⁾.

Siekiant pirmiausia vadovautis vaiko interesais, būtina nuolat taikyti visapusiškus į vaiką orientuotus procesus. Vykdant visus su vaiku susijusius veiksmus ir priimant vaikui poveikį darančius sprendimus, nepaisant to, ar tokie veiksmai ar sprendimai yra trumpalaikiai, vidutinės trukmės ar ilgalaikiai, būtina atsižvelgti į vaiko individualias ir konkrečias aplinkybes ir poreikius.

5. Visapusiškai taikant vaiko interesų koncepciją, būtina parengti į teises orientuotą požiūrį, įtraukti visus subjektus, užtikrinti visapusišką vaiko fizinę, psichologinę, moralinę ir dvasinę neliečiamybę ir skatinti jo žmogiškąjį orumą ⁽³⁶⁾.

Vadovavimosi visų pirma vaiko interesais principas turėtų būti sudedamoji proceso, kuris pradėdamas dėl visų vaikų, pareiškusių apie savo ketinimą prašyti tarptautinės apsaugos, dalis, be to, jis taikomas visiems su tarptautine apsauga susijusiems sprendimams ir procedūroms.

Pareiga nustatyti vaiko specialiuosius poreikius taip pat įtvirtinta naujos redakcijos PPD, taip pat galioja pareiga atlikti pažeidžiamumo aspektų vertinimą pagal Priėmimo sąlygų direktyvą (naujos redakcijos PSD) ⁽³⁷⁾. Tai gali reikšti visų subjektų, pvz., vaiko apsaugos subjektų arba paslaugų tiekėjų, dalyvavimą.

⁽³¹⁾ The BIC assessment starts from the moment a child is found/identified.

⁽³²⁾ Vaiko interesų vertinimas pradėdamas nuo vaiko radimo / tapatybės nustatymo momento.

⁽³³⁾ In FR, the BIC assessment starts as soon as an unaccompanied child is detected, it does not depend on the existence/stages of the asylum procedure. BIC is assessed at the same time as age assessment and later by the determining authority.

⁽³⁴⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, V skirsnis.

⁽³⁵⁾ JT Ekonomikos, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 13 „Teisė į švietimą (Konvencijos 13 straipsnis)“*, 1999 m. gruodžio 8 d., E/C.12/1999/10, 59 punktas.

⁽³⁶⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, I skirsnio A dalies 4 ir 5 punktai.

⁽³⁷⁾ Taip pat žr. naujos redakcijos PSD 23 straipsnio 4 dalį – Reabilitacijos paslaugos ir pagalba.

Atliekant vaiko interesų vertinimą, reikėtų atsižvelgti į tai, kad vaiko gebėjimai ⁽³⁸⁾ arba specialieji poreikiai ilgainiui keisis, todėl, užuot priėmus galutinius ir nekeičiamus sprendimus, atitinkamai galima peržiūrėti arba koreguoti taikomas priemones.

1.2. Vaiko interesų svarbos turinio išaiškinimas

Pasak VTK komiteto, vaiko interesų principu „siekiama užtikrinti, kad būtų visapusiškai ir veiksmingai užtikrintos visos konvencijoje pripažintos teisės ir holistinis vaikų vystymasis“ ⁽³⁹⁾. Vadovavimasis visų pirma vaiko interesais kiekviename susijusiame sprendime reiškia, kad pirmiausia reikia įvertinti kiekvieno atskiro vaiko konkrečias aplinkybes ⁽⁴⁰⁾, nustatyti ir įvertinti su tuo konkrečiu vaiku susijusius aspektus, juos išsiaiškinti ir kiekvienam aspektui suteikti reikšmę kitų aspektų atžvilgiu ⁽⁴¹⁾.

Vaiko interesai yra **pagrindinė** aplinkybė, kurią gali prireikti suderinti su kitų subjektų, įskaitant valstybę, interesais. Vaiko interesams reikšmė suteikiama sprendimo priėmėjui atliekant analizę. Vaiko interesams bus teikiama ypatinga pirmenybė ir tai nebus viena iš kelių aplinkybių ⁽⁴²⁾. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad, pvz., kitomis aplinkybėmis vaiko interesai turi būti **svarbiausia** aplinkybė, kuri reiškia, kad vaiko interesas turi būti lemiamas veiksny priimant sprendimą.

Sprendimų, kuriais daromas poveikis vaiko prieglobsčio procedūroms, pavyzdžiai gali būti, *inter alia*: sprendimas surengti atskirą asmeninį pokalbį su vaiku nedalyvaujant tėvams; sprendimas, ar būtinybė būti išklaustam yra vaiko interesas, kurioje vietoje, kada ir kiek laiko turėtų vykti pokalbis; vertėjo žodžiu / teismo pareigūno / registravimo pareigūno parinkimas, su vaiku susijusių klausimų sprendimas; sprendimas, ar atlikti amžiaus vertinimą, ar pradėti vaiko šeimos narių paiešką; sprendimas, ar atskirti vaiko paraišką nuo tėvo (motinos) paraiškos ir pan.

2017 m. VTK komiteto ir Migrantų darbuotojų komiteto (MDK) bendroje Bendrojoje pastaboje dėl bendrųjų principų įgyvendinimo tarptautinės migracijos srityje (VTK komiteto pastaba Nr. 22 ir MDK pastaba Nr. 3) ⁽⁴³⁾ taip pat aptartos konkrečios situacijos, kuriose reikia atlikti oficialų vertinimą / priimti sprendimą ⁽⁴⁴⁾.

Tai taip pat taikoma visiems aspektams, susijusiems su vaiko prašymo vertinimu, ir esminiams su vaiko interesais susijusiems apsaugos aspektams. Tokių aspektų pavyzdžiai apima konkretaus vaiko persekiojimą, šeimos buvimą kilmės arba kitose šalyse, vaiko vidaus skrydžio alternatyvą (jei apskritai taikoma), saugią trečiąją šalį (jei apskritai taikoma), apsaugos priemonės ir skirtingas teisinės ribas, susijusias su vaikų padėtimi, t. y. prievolė įrodyti, abejonių aiškinimas vaiko naudai ir pan.

⁽³⁸⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, 84 punktas.

⁽³⁹⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, I skirsnio A dalies 4 ir 5 punktai.

⁽⁴⁰⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, V skirsnio 46 ir 48–51 punktai.

⁽⁴¹⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, V.2 skirsnio 80 punktas; daugiau informacijos žr. EASO, *Prieglobsčio procedūros vaikų klausimais*, 2017 m.

⁽⁴²⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, IV skirsnio A dalies 4 pastraipos 36–40 punktai.

⁽⁴³⁾ Ši Bendroji pastaba grindžiama 2012 m. dokumentu ir ataskaita, kurią VTK komitetas parengė po bendrųjų Ženevoje 2012 m. rugsėjo mėn. vykusių diskusijų, ir kitais VTK komiteto ir MDK Bendrosios pastabos A skirsnio 5 punkte nurodytais dokumentais, *bendra Bendroji pastaba Nr. 3 (2017) [MDK] ir Nr. 22 (2017) [VTK komitetas]* dėl bendrųjų principų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis tarptautinės migracijos srityje, 2017 m. lapkričio 16 d.

⁽⁴⁴⁾ *Bendrojoje Bendrojoje pastaboje Nr. 3 [MDK] ir Nr. 22 [VTK komitetas]* nurodyta, kad „imigracijos teisėje visapusiškai atsižvelgiama į vaiko interesus, planuojant, įgyvendinant ir vertinant migracijos politiką ir priimant sprendimus dėl atskirų atvejų, įskaitant sprendimus dėl prašymų leisti atvykti į šalį ar joje gyventi, sprendimų dėl migracijos vykdymo užtikrinimo, dėl vaikų ir (arba) jų tėvų arba teisėtų globėjų teisių naudotis socialinėmis teisėmis apribojimų, sprendimų dėl šeimos vientisumo ir vaiko globos, kuriuose pirmiausia atsižvelgiama į vaiko interesus, taigi jie turi didelį prioritetą. Visų pirma vaiko interesai turėtų būti aiškiai užtikrinami taikant individualias procedūras, kaip neatskiriama bet kokio administracinio ar teismo sprendimo dėl vaiko atvykimo, gyvenamosios vietos ar grąžinimo, vaiko įkurdinimo ar priežiūros, sulaikymo arba tėvo (motinos), susijusio su jo paties migranto statusu, sulaikymą“.

EASO vaikų prieglobsčio procedūrų apžvalgos išvados

11 atsakymus pateikusių valstybių (**Belgija, Bulgarija, Šveicarija, Kipras, Danija, Estija, Airija, Ispanija** ⁽⁴⁵⁾, **Prancūzija, Latvija ir Švedija**) naudoja oficialų vaiko interesų vertinimo procesą prieglobsčio procedūros atžvilgiu.

Vaiko interesų vertinimas visų pirma atliekamas per prieglobsčio procedūrą **Austrijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Lenkijoje, Suomijoje, Italijoje, Norvegijoje ir Slovakijoje**, nors šios šalys patvirtino, kad neturi oficialaus vaiko interesų vertinimo proceso.

Suomijoje, Vengrijoje ⁽⁴⁶⁾, **Lietuvoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, Rumunijoje ir Slovėnijoje** situacija panaši – oficialaus proceso nėra, bet nustatytos tam tikros apsaugos priemonės. **Nyderlanduose** atsiradus poreikiui įvertinti vaiko interesus, dalyvauja NIDOS ir Vaiko apsaugos taryba. **Lenkijoje** vaiko interesai vertinami kartu su poreikiu suteikti tarptautinę apsaugą. **Slovėnijoje** pirmiausia vaiko interesais vadovaujamosi visuose prieglobsčio procedūros etapuose, ir tai daro visos dalyvaujančios institucijos ir darbuotojai.

1.3. Tarpdalykinis ir objektyvus pobūdis

Vaiko interesų vertinimas turi būti tarpdalykinė veikla ⁽⁴⁷⁾, kurioje dalyvautų susiję subjektai ir kurių vykdytų patikrinti ir susijusiuose mokymuose apie darbą su vaikais dalyvavę specialistai bei ekspertai ⁽⁴⁸⁾.

Vaiko interesų pobūdis yra objektyvus, t. y. jie negali būti grindžiami subjektyviu požiūriu, pažiūromis ar nuomonėmis. Suaugusiojo sprendimas dėl vaiko interesų negali būti viršesnis už prievolę gerbti visas vaiko teises pagal Konvenciją ⁽⁴⁹⁾. Tai reiškia, kad vaiko interesai niekada neturėtų būti naudojami kaip VTK nustatytos teisės suvaržymo pagrindas.

Laikoma, kad geroji patirtis yra užtikrinti, kad bet kokia pateikta rekomendacija arba atliktas vertinimas dėl vaiko interesų būtų toliau peržiūrimas ir patvirtinamas laikantis **keturių akių principo**, pagal kurį bylą nagrinėja ne mažiau kaip du pareigūnai.

1.4. Su vaiko interesais susiję procesai

Kai su konkrečiu vaiku pirmiausia susiduria prieglobsčio institucijos arba jeigu jos yra atsakingos už daugybę įvairių procedūrinių / teisinių veiksmų, jų galėtų būti prašoma inicijuoti su vaiko interesais susijusius procesus. Tokiais atvejais, ypač jeigu jie yra susiję su per asmeninį pokalbį sprendžiamais vaiko interesų klausimais ir taikomomis procedūrinėmis garantijomis, turėtų dalyvauti visi susiję subjektai, o vaikui neturėtų būti atimtos galimybės būti atskirai išklausytam vaiko interesų klausimu.

Praktiniai pavyzdžiai

Suomijoje ir Švedijoje sprendžiančiosios institucijoms priskiriama kompetencija prieglobsčio, imigracijos, prekybos žmonėmis ir priėmimo srityse, todėl jos atlieka vaiko interesų vertinimą, o kartais vaiko interesų nustatymą, įskaitant su tarptautinės apsaugos procedūromis nesusijusius atvejus.

⁽⁴⁵⁾ Užtikrina globėjas.

⁽⁴⁶⁾ Vengrijoje taisyklės, kuriomis užtikrinamas vaiko interesų taikymas, galios atlikus kitą Vengrijos prieglobsčio įstatymo pakeitimą.

⁽⁴⁷⁾ Rekomendacijas dėl tarpdalykinės grupės naudojimo taip pat galima rasti **VTK komiteto Bendrojoje pastaboje Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)**, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14.

⁽⁴⁸⁾ Europos atskirtų vaikų programa, **Pareiškimas dėl gerosios patirties**, 2009 m., p. 6.

⁽⁴⁹⁾ VTK komitetas, **Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)**, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14.

1.5. Vaiko interesai ir teisė būti išklausytam ⁽⁵⁰⁾

Vaiko pažiūras reikėtų išklausti ir jų paisyti atsižvelgiant į jų amžių ir brandą. Bet kokiame sprendimo priėmimo procese, kuriame visų pirma atsižvelgiama į vaiko interesus, būtina gerbti vaiko teisę laisvai išdėstyti savo pažiūras. Valstybės narės nustatė mechanizmus, kad padėtų vaikui išdėstyti savo pažiūras, jei jis jas geba pats suformuluoti, t. y. vaikui suteikiama galimybė pareikšti norą būti išklausytam. Vaikui nusprendus, kad jis nori būti išklausytas, jis gali nuspręsti, kaip, tiesiogiai ar per atstovą (globėją / vieną iš tėvų), tai bus daroma. Jeigu vaikas tiesiogiai arba netiesiogiai išdėstė savo pažiūras, joms reikia suteikti atitinkamą reikšmę atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandą.

Vaiką taip pat reikėtų informuoti, kaip bus naudojama jo pateikta informacija. Vaiko išklausymas taip pat reiškia vaiko dalyvavimą. Vėlgi, šiuo atveju informaciją reikia pateikti vaikui suprantamu būdu, taip padedant vaikui suprasti savo padėtį, kurioje atsidūrė (t. y. prieglobsčio procedūra). Atsakingi pareigūnai privalo užtikrinti, kad vaikas būtų išklausomas nedarant jam žalos.

1.6. Su vaiko interesais susijusių aspektų pusiausvyra

Nustatant bet kokius interesus turi būti tinkamai atsižvelgiama į vaiko šeiminių padėtį; padėtį jų kilmės šalyje; konkrečius pažeidžiamumo aspektus; saugumą ir riziką, su kuria jie susiduria; apsaugos poreikius; integracijos lygį priimančiojoje šalyje ir psichikos ir fizinę sveikatą, švietimo ir socialines bei ekonomines sąlygas. Šią analizę gali atlikti prieglobsčio institucijoje dirbantys socialiniai darbuotojai arba kiti subjektai, be to, ji yra prieinama prieglobsčio institucijai. Ją reikia atlikti atsižvelgiant į vaiko lytį; lytinę orientaciją arba lytinę tapatybę; nacionalinę, etninę arba socialinę kilmę; religiją; negalią; migracijos arba gyventojų statusą; pilietybės statusą; amžių; ekonominę padėtį; politinę arba kitokią nuomonę ⁽⁵¹⁾; kultūrinę ir kalbinę kilmę arba kitą statusą.

Vertintojai turi suderinti įvairias vaiko teises ir siekti kuo geresnio vaiko teisių įgyvendinimo ⁽⁵²⁾. Su vaiko interesais susijusioje dokumentacijoje turėtų būti pateiktas išsamus vaiko aplinkybių aprašymas, įskaitant visas apsaugos priemones ir išvadas, taip pat pateikiama analizė, kurioje aprašoma su vaiku susijusių aspektų ir galimybių pusiausvyra ir tai, kuri galimybė ir dėl kokių priežasčių atitinka vaiko interesus.

Į toliau pateiktą sąrašą taip pat įtrauktos nuorodos iš Bendrosios pastabos Nr. 14 ⁽⁵³⁾, VTK ir ES prieglobsčio *acquis* ⁽⁵⁴⁾:

- šeimos susijungimo galimybės (VTK 10 straipsnis, naujos redakcijos PSD 23 straipsnio 2 dalis);
- vaiko gyvybė, išgyvenimas ir raida (VTK 6 straipsnis); gerovė;
- vaiko tapatybė (VTK 8 straipsnis) ir kilmė;
- pažeidžiama padėtis; potenciali prekybos žmonėmis auka (VTK 32 ir 39 straipsniai, naujos redakcijos PSD 23 straipsnio 2 dalis, reglamento „Dublinas III“ 6 straipsnio 3 dalies c punktas); kiti specialieji poreikiai (VTK 20 ir 22 straipsniai, naujos redakcijos PSD 22 straipsnis);
- vaiko teisė į išsilavinimą (VTK 28 straipsnis);
- vaiko teisė į sveikatą (VTK 24 straipsnis);

⁽⁵⁰⁾ Taip pat žr. JT Ekonomikos, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 12 „Teisė į tinkamą maistą (Pakto 11 straipsnis)“*, 1999 m. gegužės 12 d.

⁽⁵¹⁾ VTK komiteto ir MDT, *bendra Bendroji pastaba Nr. 3 (2017) [MDK] ir Nr. 22 (2017) [VTK komitetas] dėl bendrųjų principų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis tarptautinės migracijos srityje*, 2017 m. lapkričio 16 d., I skirsnio 3 punktas.

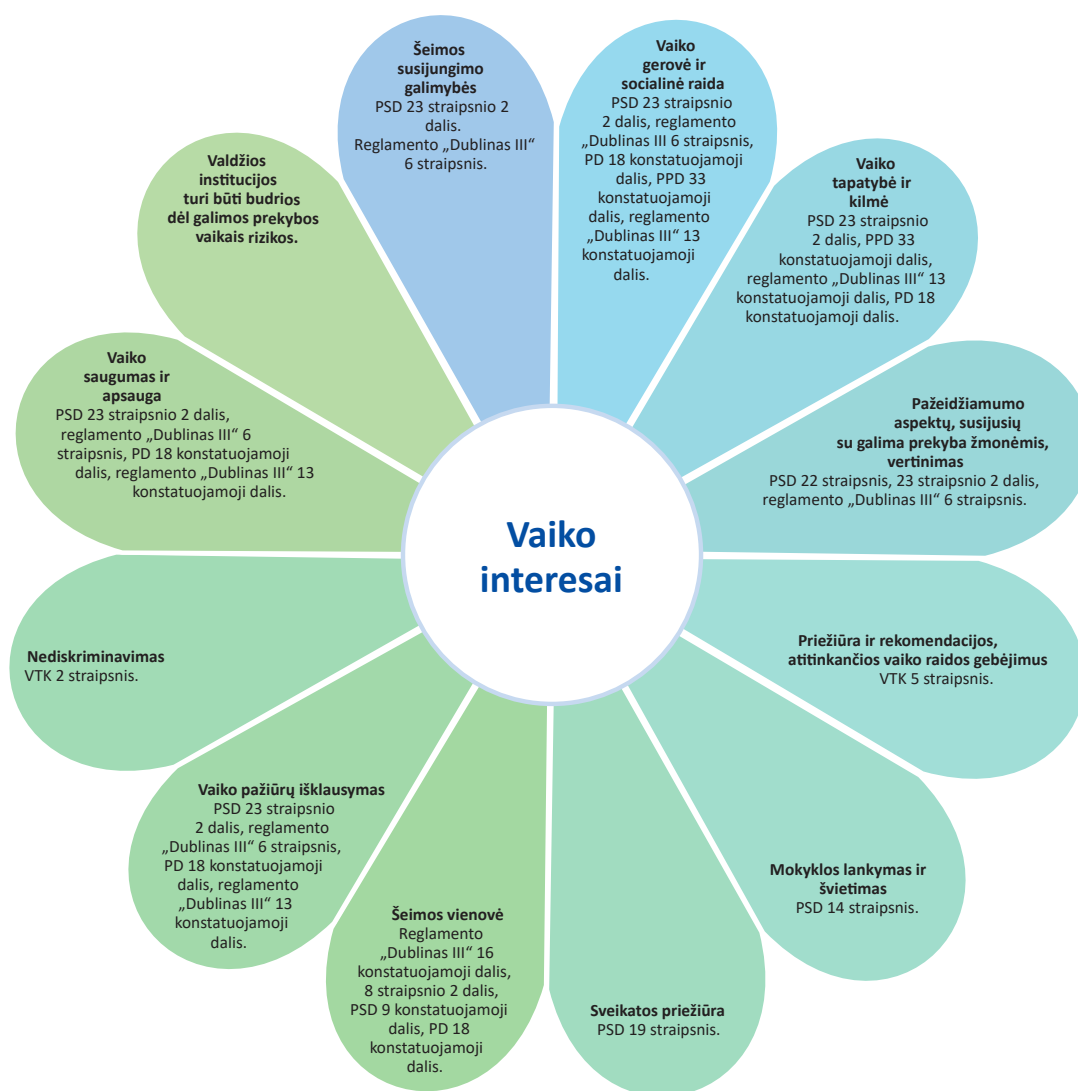
⁽⁵²⁾ „Konvencijoje nenumatyta teisių hierarchija; visos joje nustatytos teisės atitinka vaiko interesus.“ *VTK komitetas, Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14.

⁽⁵³⁾ Pagrindiniai aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant vaiko interesus, išvardyti VTK komiteto Bendrosios pastabos Nr. 14 V skirsnyje, *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams“ (3 straipsnio 1 dalis)*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, V skirsnio A dalies 48 punktas.

⁽⁵⁴⁾ Dėl išsamesnės informacijos žr. FRA, *Pagrindinių teisių ataskaita*, 2018, p. 184–186.

- šeimos vienovė (VTK 9 straipsnis, reglamento „Dublinas III“ 8 straipsnio 2 dalis ir (Priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų direktyvos 25 straipsnis), šeimos aplinkos išsaugojimas ir santykių palaikymas;
- vaiko pažiūrų išklauskymas (VTK 12 straipsnis);
- vaiko apsauga ir saugumas (VTK 19 straipsnis);
- nediskriminavimo principas (VTK 2 straipsnis);
- priežiūra ir rekomendacijos, atitinkančios vaiko raidos gebėjimus (VTK 5 straipsnis).

Šios nuostatos atsispindi ES *acquis*, o toliau pateiktoje diagramoje aptarti tam tikri pagrindiniai vaiko interesų aspektai (kurių sąrašas neišsamus) ir pateiktos nuorodos į teises priemones. Papildomas rekomendacijas, susijusias politinius ir rekomendacijų dokumentus galima rasti I priede, o tarptautinė ir Europos teisinė sistema aptariama II priede ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵⁵⁾ Visos toliau esančiame paveiksle pateiktos nuorodos reiškia nuorodą į naujos redakcijos ES teises priemones.

2. Procedūrinės apsaugos priemonės

Pagal teisinę sistemą reikalaujama nustatyti įvairias apsaugos priemones siekiant užtikrinti, kad pirmiausia būtų atsižvelgiama į tai, kad būtų tinkamai užtikrinami vaiko interesai. Dauguma šių apsaugos priemonių paprastai taikomos prieglobsčio prašantiems vaikams. Šioje vietoje atkreipiamas dėmesys būtent į tai, kaip priemonės padeda įgyvendinti vaiko interesus. Pavyzdžiui, galimybė gauti globėją yra bendro pobūdžio apsaugos priemonė, kuria gali pasinaudoti visi nelydimi prieglobsčio prašantys vaikai. Tuo pat metu globėjo dalyvavimas vaiko interesų procese arba atsižvelgimas į globėjo atliktą vertinimą yra sudedamoji apsaugos priemonių, kuriomis užtikrinama, kad vaiko interesais būtų vadovaujamasi pirmiausia, dalis.

Šios konkrečios procedūrinės garantijos ir apsaugos priemonės turi būti visada užtikrinamos ir taikomos vykdant su vaikais susijusią prieglobsčio procedūrą. Procedūrinės garantijos – tai institucijų pareigos ir vaikų teisės. Atsakingi pareigūnai vadovaudamiesi pirmiausia vaiko interesais visada taip pat turėtų nuolat tikrinti, ar nustatytos būtinos procedūrinės apsaugos priemonės. Atsakingi pareigūnai turėtų užtikrinti, kad būtų apsaugotos kiekvieno vaiko teisės.

Akivaizdu, kad nagrinėjant vaiko tarptautinės apsaugos prašymą dalyvauja subjektai iš skirtingų institucijų. Visi jie privalo, atsižvelgdami į savo kompetenciją, vadovautis pirmiausia vaiko interesais. Atsakingas pareigūnas gali priklausyti bet kuriam iš šių subjektų / institucijų. Tačiau socialiniai darbuotojai / vaiko apsaugos bylų valdytojai atsako už vaiko apsaugos bylų valdymą.

Šiame vadove aptartos apsaugos priemonės reiškia bet kokį su vaiku rengiamą pokalbį, taip pat asmeninį pokalbį per prieglobsčio procedūrą.

Praktiniai pavyzdžiai

Kipre po to, kai pateikiamas tarptautinės apsaugos prašymas, vaikui duodama atskira forma, skirta pažeidžiamų asmenų nustatymui. Vaiko interesų vertinimą socialinės gerovės tarnybos atlieka nuolat iki vaikui sueina 18 metų.

Latvijoje vaiko interesai vertinami per visą prieglobsčio procedūrą stebint vaiką ir su juo bendraujant įvairiomis progomis.

Norvegijoje atliekant vaiko interesų vertinimą reikalaujama vaikui suteikti galimybę išreikšti savo pažiūras su juo susijusiais klausimais.

Saugumas

Vykdant prieglobsčio procedūras vaikai turi būti apsaugomi nuo visų formų smurto, piktnaudžiavimo, aplaidumo ir išnaudojimo. Prieglobsčio pareigūnai turi atsižvelgti į galimus pažeidžiamumo rodiklius ir riziką ir būti informuoti apie tai, kad užtikrintų vaiko apsaugą per prieglobsčio procedūras (žr. skirsnį „Pažeidžiamumo ir rizikos rodikliai“).

Reikėtų rinkti informaciją apie vaiko gerovę ir bet kokius apsaugos ir saugumo klausimus. Tokios informacijos rinkimas ir tinkamos reikšmės jai suteikimas gali padėti užtikrinti vaiko apsaugą, pvz., kad vaikas nepatektų į juo piktnaudžiavusių, jį išnaudojusių arba juo prekiausių asmenų rankas arba su jais nebendrautų. Atsakingas pareigūnas turėtų kritiškai vertinti šios informacijos šaltinį ir tai, kiek jam suteikti reikšmės, atsižvelgdamas į tai, kad daug kas priklausys nuo konkrečios bylos aplinkybių.

Kvalifikuoti darbuotojai

Su vaikais bendraujantys prieglobsčio pareigūnai turėtų būti **kvalifikuoti ir turėti darbo su vaikais patirties**, be to, jie turi būti dalyvavę **atitinkamuose mokymuose**. Sprendimus dėl vaiko tarptautinės apsaugos prašymo turi priimti kompetentinga institucija, kuri, be kita ko, puikiai išmano visas teises priemones, susijusias su vaikų teisėmis, prekyba žmonėmis, ir kitus svarbius apsaugos klausimus.

Su vaiku tiesiogiai bendraujantys pareigūnai turėtų būti mokomi, kaip taikyti **vaikui palankius pokalbio metodus** ⁽⁵⁶⁾. ES+ valstybės turėtų paskirti mokymuose dalyvavusius ir kvalifikuotus darbuotojus, kurie nagrinėtų vaikų bylas, ir nuolat kelti savo darbuotojų kvalifikaciją. Vertėjai žodžiu taip pat turėtų būti mokomi vertėjavimo vaikų bylose ypatumų ir būti su jais susipažinę.

Prašymas suteikti tarptautinę apsaugą

Vaikui taip pat reikėtų padėti priimti laisvą ir informacija pagrįstą sprendimą dėl prašymo suteikti tarptautinę apsaugą. Prašymas suteikti prieglobstį yra pagrindinė kiekvieno vaiko teisė ir jos įgyvendinimas nepriklauso nuo išankstinio institucijų atliekamo vertinimo. Reikėtų sužinoti apie vaiko pažiūras, susijusias su prašymu suteikti tarptautinę apsaugą. Šias pažiūras reikėtų įvertinti atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandą.

Pateikus prašymą, vaikas / atstovas paskui gali nuspręsti atsiimti prašymą, kai yra kitų teisinių konkrečius vaiko interesus atitinkančių priemonių, o prašymas arba galimos pasekmės, susijusios su pabėgėlio statuso pripažinimu, tuo metu galėtų neatitikti vaiko interesų.

Jeigu vaikai supranta, kad į jų pažiūras atsižvelgiama, jie gali būti labiau linkę bendradarbiauti, o tai yra naudinga tolesnei procedūros eigai.

Registracija

Vaikų apsaugos priemonės turėtų būti taikomos nuo vaiko tapatybės nustatymo momento. Dauguma prieglobsčio procedūrai būdingų apsaugos priemonių gali būti jau taikomos teikiant prašymą, nes būtent nuo šio momento vaikas laikomas prašytoju. Registruojant pateiktą prašymą, reikėtų surinkti duomenis, įskaitant vaiko biologinius duomenis, duomenis apie šeimos ryšius ir kontaktus, ir dabartinius vaiko ir šeimos kontaktinius duomenis.

EURODAC sistemos reglamente valstybės narės įpareigojamos rinkti vyresnių nei 14 metų tarptautinės apsaugos prašytojų pirštų atspaudus ⁽⁵⁷⁾. Šiuo tikslu nereikėtų sistemaiškai nustatyti amžiaus ⁽⁵⁸⁾. Priešingai, patvirtinant vaiko amžių reikėtų plačiai taikyti abejonių aiškinimo vaiko naudai principą. Amžius neturėtų būti nustatomas kilus rimtoms abejonėms dėl to, ar asmuo yra vaikas.

Procedūros prioritetų nustatymas / trukmės pritaikymas

Su vaikais susijusios prieglobsčio procedūros turėtų būti taikomos joms teikiant ypatingą prioritetą. Būtina nustatyti vaikų prašymus ir reikėtų užtikrinti, kad prašymai, kuriuose nurodytos apsaugos problemos, neliktų neišnagrinėti ilgą laiką arba ilgam laikui atidedami ⁽⁵⁹⁾. Kalbant apie vaiko prašymo nagrinėjimą, pažymėtina, kad svarbu prisitaikyti prie procedūros trukmės: prioriteto suteikimas vaiko prašymui gali atitikti jo interesus. Kitais atvejais, užuot toliau nagrinėjus prašymą, vaiko interesus atitiktų poilsio ir atsigavimo laikotarpio nustatymas. Vaiko prašymo nenagrinėjimo laikotarpis per prieglobsčio procedūrą turėtų būti minimalus.

⁽⁵⁶⁾ EASO mokymo modulis „Pokalbis su vaikais“ yra interaktyvus atsakingiems prieglobsčio pareigūnams skirtas modulis, kuriuo siekiama didinti jų žinias ir įgūdžius, susijusius su vaikų apklausa, atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandą, kultūrinius skirtumus ir traumas ir (arba) kancios pasekmes. Daugiau informacijos apie EASO mokymo programą ir modulį galima rasti adresu <https://www.easo.europa.eu/training-quality/training>

⁽⁵⁷⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos **reglamentas (ES) Nr. 603/2013** dėl EURODAC sistemos sukūrimo pirštų atspaudams lyginti siekiant veiksmingiau taikyti Reglamentą (ES), OL L 180/1, 2013. Reikėtų pažymėti, kad dabartiniame pasiūlyme peržiūrėti EURODAC sistemos reglamentą numatyta amžių sumažinti iki 6 metų.

⁽⁵⁸⁾ Daugiau informacijos žr. EASO, *Amžiaus nustatymo praktinis vadovas*, 2018 m.

⁽⁵⁹⁾ Europos atskirtų vaikų programa, *Pareiškimas dėl gerosios patirties*, 2009 m., p. 34.

Pasienio / supaprastintos / pagreitinotos procedūros taikymo išimtis

Vaikui neturėtų būti taikoma pasienio, supaprastintos ir pagreitinotos procedūros, jeigu tokių procedūrų metu negalima užtikrinti pakankamos paramos vaikui ⁽⁶⁰⁾. Poilsio ir atsigavimo laikotarpį reikėtų nustatyti, jeigu tai būtina atsižvelgiant į vaiko interesus. ES+ valstybės turėtų nustatyti papildomus mechanizmus, kurie padėtų reaguoti į kritines situacijas, dėl kurių vaiką (-us) reikėtų perkelti į saugesnę aplinką.

Pasirūpinimas teisiniu atstovavimu

Jeigu vaikui reikia paskirti globėją / atstovą, tarptautinės apsaugos prašymas neturėtų būti pateikiamas, kol nepaskirtas globėjas / atstovas, kuris, be kita ko, turėtų padėti paduoti prašymą.

Nepriklausomas ir kvalifikuotas globėjas / atstovas turėtų būti paskirtas kuo greičiau užtikrinant nelydimų arba atskirtų vaikų garantijas. Globėjas turėtų turėti įvairią kvalifikaciją, t. y. turėti žinių apie jaunimą, ir pakankamus gebėjimus, įskaitant žinias apie su vaikų apsauga susijusius konkrečius apsaugos poreikius; tai tik keletas pavyzdžių. Svarbu, kad vaikams per prieglobsčio procedūrą būtų teikiama parama ⁽⁶¹⁾ tiek paskiriant globėją / atstovą, tiek suteikiant galimybę pasinaudoti teisine pagalba ir konsultacijomis.

Svarbu užtikrinti nuolatinį globėjų / atstovų paskyrimą ir nustatyti maksimalų vaikų, kuriems gali būti atstovaujama vienu metu, skaičių.

Praktiniai pavyzdžiai

Belgijoje teismas nusprendžia, ar lydintis suaugusysis gali būti paskirtas vaiko civiliniu globėju, pasibaigus leidimo gyventi Belgijoje išdavimo procedūroms. Per prieglobsčio procedūrą lydintis suaugusysis negali būti paskirtas vaiko globėju.

Airijoje laikoma, kad skubus valstybėje esančio bet kurio nelydimo vaiko priskyrimas socialiniam darbuotojui (kuris veikia *in loco parentis* kaip vaiko globėjas) atitinka tokio vaiko interesus.

Globėjas / atstovas turėtų būti išsamiai informuojamas apie procedūras ir duoti sutikimą tais atvejais, kai tai atitinka vaiko interesus. Globėjas / atstovas turėtų dalyvauti bet kuriame su vaiku rengiamame pokalbyje, nes globėjo dalyvavimas yra viena iš vaiko teisių, kurias reikia gerbti pokalbio metu, garantijų. Tačiau jeigu vaikai yra su tėvais arba atskirtų vaikų atveju, kai prižiūrėtojas yra giminaitis, atsižvelgiant į vaiko interesus gali būti reikalaujama užtikrinti, kad jie nedalyvautų pokalbyje (taip pat žr. 3.6 skirsnį „Giminaičio, lydinčio suaugusiojo, kuris veikia kaip prižiūrėtojas, globėjo paskyrimas“).

Konsultavimas teisiniais klausimais

Naujos redakcijos PPD nurodyta, kad valstybės narės kuo greičiau paskiria atstovą ⁽⁶²⁾. Naujos redakcijos PPD taip pat numatytas nemokamos teisinės pagalbos ir procedūrinės informacijos teikimas pirmojoje instancijoje prašytojo prašymu. Vaikui reikėtų suteikti galimybę gauti **teisinius patarimus ir konsultaciją**. Laikoma, kad geroji patirtis yra užtikrinti, kad vaikas visais prieglobsčio procedūros etapais turėtų galimybę pasinaudoti nemokamomis teisinės pagalbos paslaugomis.

Vaiko patarėjui teisiniais klausimais taip pat reikėtų suteikti galimybę dalyvauti pokalbyje su vaiku. Apskritai vaikas pokalbių metu turėtų būti lydimas, išskyrus atvejus, kai vaikas turi kitokių pageidavimų ir jei tokį prašymą įmanoma patenkinti. Atsižvelgiant į svarbų apsauginį vaidmenį, kurį atlieka patarėjas teisiniais klausimais ir (arba) atstovas, reikėtų nuspręsti, kurio dalyvavimas atitiktų vaiko interesus.

⁽⁶⁰⁾ Žr. naujos redakcijos PPD 24 straipsnio 3 dalį.

⁽⁶¹⁾ Kai kuriose valstybėse narėse tai galėtų apimti tik teisinę ir emocinę / moralinę paramą. Priklausomai nuo valstybės narės, atstovo užduotys yra susijusios ne su socialinės paramos teikimu (t. y. skiriasi nuo prižiūrėtojo užduočių), bet su teisiniu atstovavimu.

⁽⁶²⁾ Naujos redakcijos PPD 25 straipsnio 1 dalies a punktas.

Informacijos teikimas ir vertėjavimas

Reikėtų nustatyti apsaugos priemones siekiant užtikrinti, kad vaikas galėtų dalyvauti, visiškai suprasti ir gauti informaciją apie prieglobsčio procedūrą ir jos pasekmes **jam palankiu būdu, atsižvelgiant į vaiko lytį ir amžių, ir kalba, kurią vaikas gali suprasti**, taip sudarant vaikui sąlygas išdėstyti savo pažiūras, norus ir nuomones, užduoti klausimus ir priimti informacija pagrįstą sprendimą dėl dalyvavimo procedūroje.

Vaikui reikėtų laiku suteikti informaciją, **vertimo žodžiu paslaugas** ir medžiagą, kurioje paaiškinamos prieglobsčio procedūros, be to, vaikas turėtų turėti galimybę peržiūrėti informaciją visos procedūros metu. Jei įmanoma, vertėjas žodžiu turėtų turėti patirties vertėjaujant vaikams. Visais bet kurio pažeidžiamumo vertinimo etapais vaikui reikėtų pateikti atitinkamas rekomendacijas, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą. Vaiko nereikėtų palikti be **tinkamų rekomendacijų**, kurias turi pateikti globėjas / atstovas ir kiti susiję subjektai, t. y. už kasdienę priežiūrą atsakingi darbuotojai.

Vaiko pažiūrų išklausymas ir vaiko dalyvavimas

Vaikas turi turėti teisę asmeniškai arba per globėją / atstovą išreikšti savo pažiūras ir nuomones. Pokalbis su vaiku turi būti rengiamas / vaikas turi būti išklausomas vertinant vaiko interesus, jei įmanoma ir pageidautina atsižvelgiant į jo individualias aplinkybes (t. y. neįgalūs vaikai, bendrauti negalintys vaikai). Priimant sprendimą, ar per prieglobsčio procedūrą apklausti vaiką ir kaip tai padaryti, reikėtų atsižvelgti į vaiko interesus. Šiame vadove aptartos apsaugos priemonės apima bet kokį su vaiku rengiamą pokalbį, taip pat asmeninį pokalbį suteikiant tarptautinę apsaugą.

Vaiko išklausymas ir tinkamos reikšmės vaiko pažiūroms suteikimas

- a. Bet kokie pokalbiai visada turėtų būti rengiami saugioje, konfidencialioje, patogioje ir vaikams palankioje aplinkoje tinkamose vietose, kurios padeda įgyti vaiko pasitikėjimą.
- b. Reikėtų atsižvelgti į pokalbio trukmę, išvengti pokalbių pasikartojimo ir įvertinti galimybę praleisti pokalbius, kai tai atitinka kiekvieno vaiko interesus ir aplinkybes.
- c. Vaikas turėtų jaustis patogiai. Kompetentingas pareigūnas ir vertėjas žodžiu turėtų veikti kuo draugiškiau.
- d. Informacija turėtų būti pateikiama tiesiogiai ir aiškiai. Supratimą reikia patikrinti.
- e. Jei įmanoma, vaiko reikėtų paklausti, ar jis norėtų, kad pareigūnas ir vertėjas žodžiu būtų vyriškosios ar moteriškosios giminės. Priklausomai nuo vaiko patirties, pvz., seksualinį vyro išnaudojimą išgyvenęs berniukas, gali būti, kad bus pasirinktas priešingos lyties asmuo.
- f. Siekiant panaudoti alternatyvius pokalbio metodus ir prireikus suteikti konsultaciją, t. y. dėl traumos, potrauminio streso sutrikimų, reikėtų stengtis paskirti pokalbius rengiančius ekspertus.
- g. Pareigūnai ir vertėjai žodžiu yra saistomi konfidencialumo pareigos, kurios sąvoką ir taisykles reikėtų paaiškinti ir vaikui.
- h. Vaikui ir globėjui turėtų būti pranešama apie bet kokio pokalbio tikslą ir kas turės galimybę susipažinti su pokalbio stenograma.

Bet kokie pokalbiai su vaiku visada turėtų būti rengiami saugioje, konfidencialioje, patogioje ir vaikams palankioje aplinkoje tinkamoje (-ose) vietoje (-ose), kurios padeda įgyti vaiko pasitikėjimą.

Reikėtų atsižvelgti į pokalbio trukmę, išvengti pokalbių pasikartojimo ir įvertinti galimybę praleisti pokalbius, kai tai atitinka kiekvieno vaiko interesus ir aplinkybes (t. y. kai tai nėra praktiška dėl negalios rūšies ir pan.). Vaikams gali neprireikti pokalbio dėl tarptautinės apsaugos, jeigu jų tėvų pasakojime pakankamai išsamiai aptariamas jų prašymas. Kaip minėta, nereikėtų be reikalo rengti daugybės pokalbių su vaiku, nes tai gali sukelti jiems kančią ir pakenkti vaiko interesų vertinimui dėl neišvengiamų vaiko pasakojimo neatitikimų. Patariama vengti daugybės atskirų pokalbių, susijusių su specialiais procedūriniais, priėmimo ir kitais poreikiais.

Vaikas turėtų jaustis patogiai. Laikoma, kad geroji patirtis yra atlikti parengiamuosius vizitus į vietą, kurioje bus rengiamas pokalbis dėl tarptautinės apsaugos, paaiškinti vaikui procedūrą arba parodyti

vaizdo medžiagą apie pokalbio kambarį, nes tai gali padėti vaikui jaustis patogiai ir užtikrinti veiksmingą dalyvavimą. Atsakingas pareigūnas ir vertėjas žodžiu turėtų elgtis kuo draugiškiau. Informacija turėtų būti pateikiama tiesiogiai ir aiškiai. Reikia patikrinti vaiko supratimą, nes kai kurie vaikai gali neišdrįsti užduoti klausimų dėl savo amžiaus, kultūrinės kilmės arba psichologinės būklės.

Jei įmanoma, vaiko reikėtų paklausti, ar jis turi pageidavimų, susijusių su pareigūno ir vertėjo žodžiu lytimi. Priklausomai nuo vaiko patirties, jis gali pasirinkti priešingos lyties asmenį, pvz., seksualinį vyro išnaudojimą išgyvenęs berniukas gali norėti, kad dalyvautų moteris pareigūnė arba vertėja žodžiu. Jeigu vaikas turėjo arba turi su trauma susijusios patirties, jis gali nenorėti papasakoti savo jausmų arba išdėstyti nuomonę. Siekiant panaudoti alternatyvius pokalbio metodus ir suteikti konsultaciją, reikėtų stengtis paskirti pokalbius rengiančius ekspertus.

Pokalbio rengėjas turėtų įrašyti visą pokalbį, visų pirma dėl to, kad vaiko poreikiai gali keistis, todėl svarbu aiškiai pamatyti, kodėl buvo priimti tam tikri sprendimai ir (arba) rekomendacijos. Visuose pokalbiuose, įskaitant išvadas ir rekomendacijas, kai priimamas vaikui poveikį darantis sprendimas, reikėtų visapusiškai pirmiausia vadovautis vaiko interesais. Pareigūnai ir vertėjai žodžiu yra saistomi konfidencialumo pareigos, kurios sąvoką ir taisykles reikėtų paaiškinti ir vaikui. Vaikui ir globėjui / atstovui turėtų būti pranešama apie bet kokio pokalbio tikslą ir kas turės galimybę susipažinti su pokalbio stenograma.

Vaiko **pažiūrų ir norų reikėtų paisyti** atsižvelgiant į amžių ir brandą ⁽⁶³⁾.

Praktiniai pavyzdžiai

Norvegijoje pokalbiai su septynerių metų ar jaunesniais vaikais, jeigu jie gali suformuoti savo pažiūras, gali būti rengiami tais atvejais, kai tokius vaikus lydi jų tėvai.

Danijoje vaiko interesai paprastai vertinami per asmeninį pokalbį (dėl tarptautinės apsaugos). Individualus pokalbis dėl vaiko interesų turėtų būti rengiamas taikant reglamentą „Dublinas III“ ir priimant sprendimus, susijusius su tuo, ar vaikas turėtų būti laikomas lydimu, ar nelydimu.

Švedijoje pabrėžiama tai, kad mažametis lydimas vaikas turi tokias pat teises išdėstyti savo pažiūras ir nuomones, jei to nori, kaip ir nelydimas arba vyresnio amžiaus vaikas.

Vaiko teisė būti išklausytam neturėtų būti taikoma tik pokalbio metu. Atsakingi darbuotojai turėtų atidžiai išklausyti vaiko pažiūras, poreikius ir nuomones ir ne pokalbio metu.

Faktų nustatymas

Kai įmanoma, atsakingas pareigūnas turėtų aktyviai stengtis gauti informacijos iš atitinkamų šaltinių, kad tinkamai įvertintų vaiko interesus per prieglobsčio procedūrą. Tinkamai atsižvelgiant į duomenų apsaugą ir konfidencialumą ir kai tai dera su vaiko saugumu ir apsauga, reikėtų susisiekti su žinių apie vaiko padėtį turinčiais asmenimis, pvz., patikimais asmenimis, globėju / atstovu, dabartiniu prižiūrėtoju, priėmimo centro socialiniais darbuotojais, mokytoju ir pan. Su vaikais dirbantys asmenys tuo pat metu turėtų žinoti, kad vaikai turi teisę į privatumą ir teisę palaikyti konfidencialius santykius su globėju, teisiniu atstovu ir bet kuriuo kitu advokatu.

Jeigu žinių apie vaiko padėtį turinčių subjektų prašoma pasidalyti informacija su prieglobsčio institucijomis siekiant priimti sprendimą dėl prieglobsčio prašymo, jie turi vadovautis vaiko interesais, nes tai yra skirtingos procedūros, kuriomis siekiama nevienodų tikslų.

Tuomet atsakingas pareigūnas turėtų užtikrinti, kad visa susijusi informacija apie vaiką būtų prieinama institucijoms, kurios atsako už sprendimo dėl vaiko interesų priėmimą konkrečioje situacijoje. Prieš

⁽⁶³⁾ Dėl mokymosi iš patirties teisingumo sektoriuje žr. FRA vaikams palankaus teisingumo ataskaitą <http://fra.europa.eu/en/project/2012/children-and-justice/publications>

pateikiant rekomendaciją arba priimant sprendimą reikėtų tinkamai išanalizuoti visus susijusius aspektus. Svarbu atsižvelgti į visas kultūrinės ir su šeima susijusias aplinkybes, kurios yra svarbios vaiko interesams, nedarant prielaidų dėl vaiko padėties. Vaikui ir (arba) globėjui visada reikėtų suteikti galimybę pateikti papildomą informaciją.

Vaiko interesų dokumentavimas

Prieglobsčio pareigūnui pradėjus dirbti su vaiko byla, reikėtų dokumentuoti įvairius klausimus, kurie išliks svarbūs per visą prieglobsčio procedūrą ir jai pasibaigus. Reikėtų išanalizuoti visus vaiko interesų proceso aspektus ir juos pagrįsti įrodymais siekiant nuoseklaus tęstinio vertinimo. Reikėtų dokumentuoti visus svarbius klausimus, pvz., bendroje bylų valdymo sistemoje, susijusiose duomenų bazėse, popierinėse bylos ataskaitose arba naudojant elektroninius šablonus ir kontrolinius sąrašus.

Tai turėtų apimti informaciją apie vaiko šeiminių padėčių; santykius su dabartiniu prižiūrėtoju, globėju ir (arba) atstovu arba globėjų šeima. Nelydimų ir atskirtų vaikų atveju turėtų būti nurodytos atskyrimo nuo šeimos priežastys, šeimos narių, brolių ir (arba) seserų ar giminaičių buvimo vieta; aplinkybės, susijusios su bendravimu su šeima ir prireikus bet kokia galima informacija apie Dublino procedūrą. Reikėtų aiškiai nurodyti kaip buvo parengtos rekomendacijos, kai manoma, kad ryšių su šeima atkūrimas yra saugus vaikui ir šeimai ir atitinka vaiko interesus.

Siekiant perduoti ir įgyvendinti rekomendacijas, naudojama informacija, taip pat išvados ir rekomendacijos turėtų būti dokumentuojamos ir apie jas pranešama laikantis duomenų apsaugos reglamentų⁽⁶⁴⁾. Reikėtų pažymėti, kad atsakingas pareigūnas turėtų įvertinti, ar tėvų teisei susipažinti su dokumentais arba konkrečia informacija, susijusia su jų vaiku, reikėtų taikyti išimtis, priklausomai nuo vaiko amžiaus ir klausimo, t. y. smurtas, piktnaudžiavimas ir kiti klausimai. Kalbant apie taikytinas apsaugos priemones ir garantijas, svarbu atkreipti dėmesį į naujos redakcijos PPD ir naujos redakcijos PSD ryšius.

Vienas iš visapusiško vaiko interesų vertinimo aspektų yra tai, kad, vėliau atliekant vertinimą, bus renkama ir dokumentuojama informacija ir įrodymai, susiję su procedūrinių ir priėmimo poreikių klausimais.

Pagarba šeimos vienovei

Vykdant prieglobsčio procedūras reikėtų užtikrinti pagarbą šeimos vienovės koncepcijai, išskyrus atvejus, kai dėl su vaiko gerove arba saugumu susijusių klausimų reikėtų elgtis kitaip. Vaikui reikėtų suteikti galimybę pateikti papildomą informaciją apie savo bylą, pvz., bet kokį naują kontaktą su šeimos nariais arba giminaičiais arba neišvengiamą šeimos narių arba giminaičių atvykimą į kitą ES+ valstybę⁽⁶⁵⁾. Šią informaciją reikėtų atitinkamai įvertinti. Atskirtų vaikų atveju (šeimos) ryšius reikėtų patikrinti ir įvertinti siekiant nustatyti galimą riziką.

Jei įmanoma, brolius ir seseris reikėtų išlaikyti kartu atsižvelgiant į atitinkamo vaiko interesus, ypač jo amžių ir brandos laipsnį. Nelydimų vaikų gyvenamąją vietą reikėtų kuo rečiau keisti.

Vaiko prašymo vertinimas

Vertinant tarptautinės apsaugos prašymo esmę, reikia tinkamą dėmesį skirti padidintos rizikos vaikams kylančios rizikos veiksniams, ir konkrečioms vaiko persekiojimo arba rimtos žalos formoms⁽⁶⁶⁾ (pvz., nepilnamečių ėmimas į ginkluotąsias pajėgas, prekyba vaikais, vaikų prostitucija ir (arba) vaiko konkrečių teisių pažeidimai, žalinga tradicinė praktika).

⁽⁶⁴⁾ Visapusiškai laikantis teisių į privatumą ir duomenų apsaugos standartų ir griežtai vykdant atitinkamas duomenų rinkimo, naudojimo, saugojimo ir susipažinimo su jais taisykles.

⁽⁶⁵⁾ Žr. šeimos narių paieškos reikalavimus pagal naujos redakcijos PSD 24 straipsnio 3 dalį.

⁽⁶⁶⁾ UNHCR, *Tarptautinės apsaugos rekomendacija Nr. 8, Vaikų prieglobsčio prašymai pagal 1951 m. konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktą ir F dalį ir (arba) 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso*, 2009 m. gruodžio 22 d., HCR/GIP/09/08.

Nagrinėjant galimybę suteikti tarptautinę apsaugą (naujos redakcijos PD 25 ir 27 konstatuojamosios dalys, 8 straipsnis), vaiko interesai turėtų būti tiesioginis tyrimo dalykas.

Svarbu atsižvelgti į tai, kad vaiko laiko suvokimas skiriasi nuo suaugusiųjų laiko suvokimo atsižvelgiant į ankstesnę patirtį ir galimą neaiškių jų pasakojimą. Tai gali turėti didelės įtakos vertinant poreikį suteikti tarptautinę apsaugą.

Nagrinėjant nelydimo arba atskirto vaiko apsaugos poreikius, gali prireikti daugiau reikšmės suteikti tam tikriems objektyviems veiksniams, nustatytiems nagrinėjant persekiojimo, pagrįsto didele žala, baime ir (arba) didelės žalos riziką. Nagrinėjant nelydimo arba atskirto vaiko tarptautinės apsaugos poreikius, reikėtų taikyti abejonių aiškinimo vaiko naudai principą ⁽⁶⁷⁾.

Rekomendacijos dėl vaiko interesų

Kompetentingos institucijos privalo atsižvelgti į su vaiku ir lydinčiais suaugusiais ir (arba) šeimos nariais surengtų pokalbių metu surinktą informaciją ir į visą vaiko byloje esančią informaciją.

Vadovavimasis pirmiausia vaiko interesais bet kokiaje rašytinėje rekomendacijoje turėtų būti **paaiškintas ir pagrįstas**. Bet kokiaje rekomendacijoje reikėtų aiškiai nurodyti, kaip ji buvo parengta. Turėtų būti nustatytos aiškios standartinės veiklos procedūros, kaip ir kas turėtų įgyvendinti rekomendacijas, įskaitant nuostatas dėl šių rekomendacijų įgyvendinimo vertinimo, kuriomis remiantis paskui vaiko interesų procese galima atlikti bet kokius būtinus pakeitimus. Nacionaliniu lygmeniu įgyvendinant įvairias rekomendacijas turėtų dalyvauti įvairūs subjektai.

Vaiko apsaugos institucija vaiką turėtų informuoti apie rekomendaciją dėl vaiko interesų atskirai nuo sprendimo dėl jo tarptautinės apsaugos prašymo. Vaikui reikėtų papildomai paaiškinti, ką praktiškai reiškia ši rekomendacija. Su vaikais susijusias rekomendacijas turėtų būti įmanoma peržiūrėti.

Teisių gynimo priemonė

Vaikui ir globėjui / atstovui reikėtų tinkamai paaiškinti visus **sprendimus**, kurie daro poveikį vaikui, įskaitant pagrindinių **priežasčių paaiškinimą**.

Tai sudarys sąlygas prasmingai įgyvendinti vaiko teisę į teisinę gynimo priemonę. Ši teisė turėtų būti įgyvendinama **atsižvelgiant į šią aiškią teisinę argumentaciją**.

Vienoda galimybė kreiptis į teismą turėtų būti toliau užtikrinama leidžiant vaikui ir (arba) atstovui veiksmingai pasinaudoti vaikui suprantamomis teisių gynimo procedūromis (*).

(*) Daugiau informacijos apie vaikui suprantamas teismo procedūras žr. FRA, „*Vaiko poreikius atitinkantis teisingumas: vaikai, kurie aukos, liudytojo arba šalies statusu dalyvauja devyniose ES valstybėse narėse vykstančiuose teismo procesuose, perspektyvos ir lūkesčiai*“, 2017 m.

Apsaugos priemonės nenustatytos

Jeigu kurios nors iš pirmiau minėtų apsaugos priemonių nenustatytos, tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas gali būti atidėtas. Tokią galimybę reikėtų įvertinti priklausomai nuo trūkstamos apsaugos priemonės pobūdžio. Dėl šios priežasties neturėtų būti tyčia ar be reikalo vilkinama procedūra. Jeigu už apsaugos priemonę atsako prieglobsčio institucija, atsakingas pareigūnas turėtų praneši apie atvejį institucijos viduje. Jeigu už apsaugos priemonę atsako kita institucija arba paskirta šalis, prieglobsčio institucija koordinuoja veiksmus su ta šalimi ir užtikrina, kad būtų nustatyta trūkstama apsaugos priemonė. Perdavimas turėtų būti tinkamai dokumentuojamas. Turėtų būti aiškus užduočių ir (arba) pareigų pasiskirstymas.

(67) Europos atskirtų vaikų programa, *Pareiškimas dėl gerosios patirties*, 2010 m. kovo mėn., 4-as leidimas, p. 36.

3. Vaiko interesų principo praktinis įgyvendinimas

3.1. Bendradarbiavimas su vaiko apsaugos tarnybomis

Bendradarbiavimas su vaiko apsaugos tarnybomis yra privalomas visos procedūros metu. Vaiko apsaugos institucijos turi informuoti prieglobsčio institucijas, jeigu vaikas yra pavojingoje padėtyje. Paprastai ES+ valstybėse prieglobsčio institucijos neturi automatinės galimybės susipažinti su vaiko apsaugos institucijų atliktu vaiko interesų vertinimu. Konfidencialumo sumetimais ir dėl griežtų duomenų apsaugos reglamentų, vaiko apsaugos ir prieglobsčio institucijos gali nesidalyti duomenimis arba informacija. Tam tikrais atvejais prieglobsčio tarnybos net gali nežinoti, ar vaiko apsaugos institucijos dalyvauja vaiko byloje ir atvirkščiai.

Būtina užtikrinti, kad tarptautinės apsaugos sistemos palaikytų ryšius ir būtų susietos su nacionalinėmis vaiko apsaugos sistemomis / perdavimo mechanizmais. Dalyvaujant vyriausybiniais ir nevyriausybiniais vaiko apsaugos subjektams, institucijoms ir paslaugų teikėjams, reikėtų sukurti koordinuotus protokolus ir standartines veiklos procedūras, kad šis ryšys būtų veiksmingesnis. Kalbant apie prieglobsčio prašančius vaikus, pažymėtina, kad vaiko apsaugos tarnybų dalyvavimas perdavimo mechanizmuose dabar yra ribotas ir jį reikėtų sustiprinti bei užtikrinti. Visi centrinio ir vietos lygmens suinteresuotieji subjektai turėtų bent jau reguliariai susitikti tais atvejais, kai nėra nustatytos dalijimosi informacija sistemos. Atskirais atvejais turėtų būti aišku, kuri institucija privalo paskirti globėją / prižiūrėtoją, teikti rekomendacijas, atsako už vaiko gerovę ir teisinį statusą, nes gali būti apsaugos spragų, kurios atsiranda dėl to, kad įvairios institucijos mano, jog kiti yra atsakingi už tam tikrus vaiko bylos aspektus.

Siekiant užtikrinti 3 skirsnyje nurodytų apsaugos priemonių įgyvendinimą, prieglobsčio institucijai rekomenduojama koordinuoti veiklą ir bendradarbiauti su PA institucijomis / globėjais / kitomis suinteresuotosiomis institucijomis, kad būtų garantuotas dalijimasis reikalinga informacija ir kad ji būtų prieinama, ir naudojama kiekvieno atskiro vaiko labui. Tai reikėtų daryti tinkamai paisant duomenų apsaugos / konfidencialumo. Vaikas turėtų duoti sutikimą dalytis informacija.

Galimybės pasinaudoti kitomis teisėmis užtikrinimas

Kiekvienos ES+ valstybės susijusios institucijos (priėmimo institucijos, šakinės ministerijos, vaiko apsaugos subjektai) turėtų toliau užtikrinti, kad vaikas galėtų **lankyti mokyklą ir gauti išsilavinimą** pagal PSD 14 straipsnį (taip pat VTK 28 straipsnis), turėtų prieigą prie **sveikatos priežiūros** pagal PSD 19 straipsnį (taip pat VTK 24 straipsnis) ir tinkamą **apgyvendinimą**.

3.2. Procedūrinių apsaugos priemonių nustatymas

Pažymėtina, kad ES+ valstybės yra nustačiusios nevienodą žingsnių eiliškumą. Toliau pateiktoje lentelėje nurodyta ne seka, bet veikiau metodas. Joje aprašoma, kaip patikrinti, ar įgyvendintos taikytinos vaiko interesų garantijos ir apsaugos priemonės ir ką turėtų padaryti atsakingi pareigūnai, kad nustatytų apsaugos priemones. Kontrolinį sąrašą reikėtų pradėti naudoti ankstyvame prieglobsčio procedūros etape.

Įvairūs subjektai galėtų dirbti kartu pildydami kontrolinį sąrašą, kuris yra nuolat atitinkamų institucijų, turinčių pareigą vykdyti tam tikrus veiksmus, pildomas dokumentas. Pavyzdžiui, „Vaikas gali pasinaudoti teisine pagalba“ – šį faktą gali patvirtinti vaiko teisinis atstovas ir galima pateikti informaciją, susijusią su susitikimais, kuriuose konsultuojamasi teisiniais su vaiku susijusiais klausimais, kurie kilo teisiniui atstovui.

Procedūrinės garantijos ir apsaugos priemonės	Prieglobsčio institucijos vykdomi susiję veiksmai
Vaiko saugumas užtikrinamas viso proceso metu.	Patikrinama ir patvirtinama, kad vaikas nesusiduria su jokiais skubios medicininės pagalbos atvejais ir (arba) rimtomis grėsmėmis savo saugumui ir fizinei neliečiamybei prieglobsčio procedūros metu / gyvenamojoje vietoje, įskaitant bet kokios formos smurtą, aplaidumą ir išnaudojimą.
Vaikas gali pasinaudoti jam suprantamomis procedūromis, kurias taiko kvalifikuoti ir tinkamuose mokymuose dalyvavę specialistai.	Patikrinama ir patvirtinama, kad pokalbyje su vaikais ir nagrinėjant vaiko bylą dalyvauja tik kvalifikuoti ir tinkamuose mokymuose dalyvavę pareigūnai.
Laikomasi prioritetinio nagrinėjimo tvarkos.	Peržvelgiamas vaiko bylos tvarkaraštis ir užtikrinama, kad jai skirtas tinkamas prioritetas, kad vaikui netaikomos pasienio ir supaprastintos procedūros, kai nustatomi susiję ir tinkami poilsio ir atsigavimo laikotarpiai.
Vaikas gali pasinaudoti kvalifikuotu nepriklausomu globėju / atstovu.	Patikrinama, kada vaikui buvo paskirtas globėjas / atstovas ir ar jis dalyvavo visuose su vaiku susijusios procedūros etapuose, įskaitant dalyvavimą pokalbio metu. Laikantis gerosios patirties, reikėtų nustatyti globėjo / atstovo darbo priežiūros sistemą.
Vaikas gali pasinaudoti teisine pagalba / konsultacijomis teisiniais klausimais.	Patikrinama ir patvirtinama, kad vaikas turėjo ir turi galimybę nuolat gauti teisinius patarimus ir konsultuotis teisiniais klausimais. Laikas, kuriuo galima pasinaudoti šia galimybe, yra svarbus, t. y. ankstyva konsultacija teisiniais klausimais, dalyvavimas pokalbyje, taip pat konsultavimas apeliaciniame etape.
Vaikas viso proceso metu gali pasinaudoti vertėjo žodžiu paslaugomis.	<p>Patikrinama ir patvirtinama, kad vaikas gali pasinaudoti vertimo žodžiu į jo suprantamą kalbą paslaugomis. Vertėjas žodžiu turėtų dalyvauti vertėjavimo vaikams mokymuose ir vartoti vaikams suprantamą kalbą. Jeigu vertėjas žodžiu nedalyvavo konkrečiuose vertėjavimo vaikams mokymuose, užtikrinama, kad būtų surengta tinkama parengiamoji sesija, kad vertėjas žodžiu suprastų kalbos, kurią jis vartos, ir klausimų rūšį ir poreikį vartoti paprastą kalbą. Vaikas turi galimybę paduoti skundą dėl problemų, susijusių su vertimo žodžiu ir raštu kokybe ar neutralumu. Su vertimu žodžiu susijusios problemos registruojamos ir stebimos.</p> <p>Patikrinama ir patvirtinama, kaip buvo užtikrinama komunikacija prieš pokalbį ir ar pokalbio taisyklės yra tinkamos.</p>
Vaikas supranta ir buvo tinkamai laiku informuotas apie prieglobsčio procedūrą, atsižvelgiant į jo amžių ir vartojant vaikui suprantamą kalbą.	Patikrinama ir patvirtinama, kad vaikas gavo jam suprantamą informaciją apie prieglobsčio procedūras, ir kad informacija pateikta atsižvelgiant į vaiko lytį ir kultūrinę kilmę. Patikrinamas vaiko supratimas. Patikrinama, ar būdas, kuriuo pateiktas paaiškinimas, buvo laikomas tinkamu ir suprantamu vaikui. Vaikui suteikiama galimybė užduoti klausimus. Vaiko prašoma paaiškinti, ką jis suprato, ir prirėikus patvirtinti, ištaisyti arba papildyti informaciją.
Vaiko pažiūros buvo išklaustytos ir joms reikšmė suteikta atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandą.	Patikrinti ir patvirtinti, kad bet kuriame pokalbyje su vaiku buvo užduoti klausimai apie tai, kaip vaikas jaučiasi ir ką vaikas mano apie savo padėtį bei pokalbio metu aptartas temas. Reikėtų išnagrinėti ir dokumentuoti vaiko brandą ir pagalbą, kurią jis turi arba kuri jam gali būti reikalinga, kad išdėstytų savo pažiūras. Reikėtų išklaudyti vaiko pažiūras / norus, susijusius su pasilikimu šalyje, persikėlimu į kitą šalį ir pan., taip pat tokių pažiūrų / norų motyvus.
Nustatyti ir išspręsti klausimai, susiję su vaiko specialiaisiais poreikiais ir pažeidžiamumo aspektais.	Patikrinama ir patvirtinama, kad buvo atliktas specialiųjų poreikių vertinimas, o per pokalbį su vaiku užduoti tinkami klausimai, siekiant nustatyti ir patenkinti bet kokius galimus specialiuosius poreikius, pažeidžiamumo aspektus arba riziką, įskaitant piktnaudžiavimą. Pavyzdžiui, tai, be kita ko, galėtų apimti klausimus apie vaiko patirtį namuose, kelionės metu arba stovykloje, sveikatos aspektus, santykius su lydinčia šeima ir (arba) prižiūrėtoju.

Procedūrinės garantijos ir apsaugos priemonės	Prieglobsčio institucijos vykdomi susiję veiksmai
Atskirtų vaikų atveju: patvirtinamas šeimos ryšys su prižiūrėtoju (jei taikytina).	Patikrinama ir patvirtinama, kad dokumentuose ir (arba) užduodant susijusius klausimus per pokalbį arba taikant kitus vaiko interesus atitinkančius metodus patikrintas ir patvirtintas ryšys su šeima ir kad buvo dokumentuotos išvados. Gali būti atvejų, kai atskirto vaiko interesus atitinka tai, kad jis nebūtų patikėtas giminytės ryšiais susijusio suaugusiojo priežiūrai. Tokiais atvejais užtikrinama, kad vaikas nebūtų patikėtas giminytės ryšiais susijusio suaugusiojo priežiūrai, kai tai neatitinka vaiko interesų.
Tarptautinės apsaugos prašymas vertinamas atsižvelgiant į vaiko interesus.	Atsižvelgiama į poveikį, kurį amžius ir galima trauma ir (arba) psichologinės sąlygos daro atminčiai ir gebėjimui pateikti išsamią ir nuoseklią informaciją, taigi ir patikimumo vertinimui nagrinėjimo metu.
INFORMACIJA, KURIA REIKIA RINKTI IR DOKUMENTUOTI ⁽⁶⁸⁾	
Surinkti asmens duomenys ir susijusi informacija.	Užtikrinama, kad vaiko asmens duomenys, įskaitant klausimus apie tapatybę ir sveikatą, buvo surinkti vaikui palankiu ir netrikdančiu būdu. Pažymėtina, kad taikomos griežtos privatumo taisyklės. Vaiko išsilavinimo lygio ir noro tęsti mokymąsi dokumentavimas ⁽⁶⁹⁾ . Dokumentuojama bet kokia papildoma informacija, kuri gali padėti įvertinti vaiko interesus.
Lydimų vaikų atveju surinkta informacija apie šeimą.	Patikrinti ir patvirtinti, kad buvo užduoti klausimai ir surinkta informacija apie šeimos narių ir giminaičių vietą ir šeimos istoriją.
Nelydimų ir atskirtų vaikų atveju: žinomas paskutinis kontaktas su šeimos nariais, užregistruoti kontaktiniai duomenys ir atskyrimo nuo šeimos priežastys.	Patikrinama ir patvirtinama, kad yra žinomas paskutinis kontaktas su šeimos nariais ir kad surinkti bei užregistruoti kontaktiniai duomenys ir atsiskyrimo nuo šeimos priežastys. Patikrinama ir patvirtinama, kad buvo užduoti klausimai, susiję su informacija apie tai, kaip vaikas atsiskyrė, ir ši informacija užregistruojama, be kita ko, įskaitant bet kokius šeimos narių planus keliauti į Europą ir jų numatomą (-as) paskirties vietą (-as). Gali būti, kad šeimos nariai jau gyvena kitoje ES šalyje.
Šeimos narių paieška, kai tinkama, pradedama kuo greičiau.	Patikrinama ir patvirtinama, kad atliktas vertinimas, ar šeimos narių paieška atitinka vaiko interesus ir yra saugi vaikui ir atitinkamiems šeimos nariams, ir, jeigu taip, patikrinama ir patvirtinama, kad šeimos narių paiešką inicijavo už tokią paiešką atsakinga institucija.
Įvertinama kontaktų su šeima atkūrimo ir (arba) šeimos susijungimo galimybė.	Patvirtinama arba įvertinama, ar šeimos narių paieška, kontaktų atkūrimas ir (arba) šeimos susijungimas atitinka vaiko interesus.
Amžiaus nustatymas atliktas vaikui saugiu būdu ir tik tuo atveju, kai tai būtina.	Jeigu rekomenduota nustatyti amžių, patikrinama ir patvirtinama, ar amžiaus nustatymas atitinka vaiko interesus ir yra oficialiai motyvuotas. Reikėtų aiškiai nurodyti, kodėl reikalinga nustatyti amžių ir kokia amžiaus nustatymo metodika atitinka vaiko interesus atsižvelgiant į sveikatą ir orumą. Tai priklauso nuo konkrečios vaiko padėties ir yra susiję su nustatytais specialiaisiais vaiko poreikiais ir (arba) konkrečiais procedūriniais reikalavimais. Priežiūros tvarka taip pat yra svarbi ⁽⁷⁰⁾ . Jeigu amžius jau nustatytas, patikrinama ir patvirtinama, kad tai buvo atlikta laikantis tarpdalykinio požiūrio ir kuo mažiau trikdančiu būdu ir kad viso proceso metu buvo paisoma vaiko interesų. Visi amžiaus nustatymo metu surinkti duomenys turėtų būti įtraukti į bylą ir atitinkamai nagrinėjami.
Surinkta informacija apie vaiko dalyvavimą socialiniuose tinkluose.	Siekiant užtikrinti vaiko saugumą, patikrinama, ar surinkti duomenys apie vaiko ryšius, įskaitant socialinius tinklus ir ryšius su visuomene prieglobsčio šalyje.

⁽⁶⁸⁾ Prieš asmeninį pokalbį nurodyti, kokią informaciją reikėtų pateikti popieriuje / elektroninėje byloje.

⁽⁶⁹⁾ Dalijamasi su prižiūrėtoju / globėju / atstovu gydymo arba mokyklos lankymo tikslais.

⁽⁷⁰⁾ Daugiau informacijos žr. EASO, *Amžiaus nustatymo praktinis vadovas*, 2018 m.

Procedūrinės garantijos ir apsaugos priemonės	Prieglobsčio institucijos vykdomi susiję veiksmai
Surinkta ekspertų informacija (ataskaitos ir pan.).	Užtikrinama, kad buvo įtrauktos reikalaujamos ekspertų ataskaitos (medicininės ataskaitos, pažeidžiamumo ataskaitos policijos pranešimai ir pan.). Patikrinama ir patvirtinama, kad, jei įmanoma, tinkamas dėmesys buvo skirtas / skiriamas traumos ir (arba) psichologinių sąlygų įrodymui, t. y. potrauminio streso sutrikimams.
Nustatytos ir dokumentuotos konkrečios problemos (t. y. piktnaudžiavimas, prekyba žmonėmis).	Užtikrinama, kad informacija apie nustatytus probleminius klausimus (įskaitant piktnaudžiavimą, traumą, smurtą, specialiuosius poreikius / pažeidžiamumo aspektus, medicinines problemas ir pan.) yra surinkta, dokumentuota ir perduota kitoms atsakingoms nacionalinėms institucijoms, kurios užtikrina vaiko teisių apsaugą. Tai apima problemas arba požymius, iš kurių matyti, kad vaikui kyla prekybos žmonėmis rizika arba jis tapo prekybos žmonėmis auka, kad vaiku anksčiau buvo piktnaudžiuojama, jis patyrė aplaidumą arba smurtą, taip pat bet kokią žinomą nusikaltėlių vietą. Įtraukiamos sveikatos problemos, dėl kurių reikalinga speciali medicininė priežiūra, psichosocialinės arba psichikos sveikatos priežiūra.
Rezultatas dokumentuotas, motyvuotas ir apie jį pranešta.	Užtikrinama, kad vaikui būtų pateiktas rašytinis, motyvuotas sprendimas dėl prieglobsčio (kuriame <i>inter alia</i> paaiškinama, kaip pirmiausia buvo vadovaujama vaiko interesais), kuris paaiškinamas žodžiu, atsižvelgiant į amžių ir kalbą, kurią vaikas gali suprasti.

3.3. Individualios vaiko aplinkybės

Vaiko padėtis turėtų būti vertinama individualiai, atsižvelgiant į konkrečias atitinkamo vaiko aplinkybes. Šios aplinkybės apima (sąrašas neišsamus) tokius veiksnius kaip vaiko kultūrinė kilmė ir patirtis, amžius ir branda, lytis, lyties tapatybė ir (arba) seksualinė orientacija, išsilavinimo lygis ir bet koks galimas pažeidžiamumas, be kita ko, fizinės ir psichologinės sveikatos problemos ir trauma⁽⁷¹⁾. Bet kuri parengta ataskaita, susijusi su vaiku, pvz., medicininės ataskaitos, pažeidžiamumo vertinimai arba visi kiti bet kuriame procedūros etape prieinami dokumentai turėtų būti dokumentuojami ir jiems reikėtų suteikti tinkamą reikšmę.

3.4. Galima padidėjusi rizika ir pažeidžiamumas

Svarbu išnagrinėti ir įvertinti galimą riziką, įskaitant paslėptą riziką, su kuria gali susidurti vaikas. Šią riziką reikėtų registruoti nurodant konkrečias nustatytas problemas. Pavyzdžiai apima situacijas, kuriose vaikas:

- patyrė arba gali patirti piktnaudžiavimą arba smurtą;
- yra prekybos žmonėmis auka;
- turi kokių nors specialiųjų poreikių (mediciniųjų arba psichologinių) arba yra kitaip pažeidžiamas;
- negali keliauti;
- planuoja pasislėpti arba yra pabėgimo rizika;
- arba kuris nors kitas asmuo iškelia bet kokius kitus probleminius klausimus arba jie pastebimi / dokumentuojami per pokalbį arba ekspertų ataskaitose.

Ši rizika turėtų būti aiškiai aprašyta, o VA institucijos turėtų parengti ir įgyvendinti šių klausimų sprendimo planą, kuriame būtų numatyti trumpalaikiai ir ilgalaikiai sprendimo būdai. Nustačius bet kokius vaiko pažeidžiamumo aspektus arba vaikui kylančią riziką, būtina informuoti globėją / atstovą ir su juo konsultuotis.

⁽⁷¹⁾ Žr. nagrinėtinius vaiko interesų aspektus, kuriuos išdėstė VTK, [Bendroji pastaba Nr. 14 \(2013\) „Dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo \(jos\) interesams“ \(3 straipsnio 1 dalis\)](#), 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, p. 13 ir kt.

Nustačius riziką arba pažeidžiamumo aspektus, reikia įvertinti, ar vaikui reikalingos specialios procedūrinės garantijos ir ar jam turėtų būti teikiama parama ir (arba) atliekamas tolesnis vertinimas prieglobsčio institucijoje, arba ar jis turėtų būti perduodamas kitam paslaugų tiekėjui arba institucijai, pvz., priėmimo arba vaiko apsaugos institucijai, siekiant užtikrinti jo **saugumą ir gerovę**. Vaikas gali būti perduodamas siekiant jam suteikti profesionalias konsultacijas arba konsultacijas teisės klausimais. Pavyzdžiui, prekybos žmonėmis aukos gali būti nukreipiamos į atitinkamus perdavimo mechanizmus, kuriais užtikrinamas informavimas apie tarptautinės apsaugos ir kovos su prekyba žmonėmis sistemas.

Kalbant apie specialiuosius poreikius, pažymėtina, kad parama turėtų būti teikiama tais atvejais, kai ji reikalinga, pvz., užtikrinant medicininę arba psichologinę priežiūrą ir paramą arba teikiant materialinę paramą, t. y. neįgaliems vaikams. Nereikėtų įtraukti jokių išvadų dėl vaiko arba lydinčių prašytojų sveikatos būklės diagnostikos, išskyrus atvejus, kai pateikiama medicininė išvada.

Papildomas ekspertų (medicininis, teisinis) vertinimas gali būti reikalingas siekiant užtikrinti specialių procedūrinių garantijų įgyvendinimą per prieglobsčio procedūras. Pavyzdžiui, ekspertų atliekamas smurto / piktnaudžiavimo vertinimas galėtų būti naudojamas kaip specialios paramos, susijusios su smurto / piktnaudžiavimo sukeltos traumos padarinių šalinimu, teikimo pagrindas. Tai, pvz., galėtų apimti prašymą suteikti medicinos arba kitų ekspertų pagalbą. Šiuo tikslu taip pat gali prireikti gauti vaiko ir (arba) globėjo / atstovo sutikimą. Bet kuriuo veiksniu, kurio imamasi, reikėtų užtikrinti, kad jis atitiktų vaiko interesus ir kad prieglobsčio procedūra be reikalo nebūtų prailginama.

3.5. Skirtingi procedūriniai veikimo būdai

Vaiko interesus reikėtų vertinti tais atvejais, kai vaiko byloje turi būti taikomos skirtingos procedūros. Prireikus reikėtų užtikrinti koordinavimą su kitomis susijusiomis institucijomis.

Dublino reglamentas

Reglamente „Dublinas III“ nustatytos nelydimiems vaikams taikomos apsaugos priemonės, kurios galioja nagrinėjant, ar nebūtų pažeisti vaiko interesai, jei jis būtų perduotas kitai valstybei narei. Vertinant vaiko interesus pagal reglamentą „Dublinas III“, reikėtų atsižvelgti į visus susijusius vaiko interesų aspektus ir kiekvienam aspektui reikšmę reikėtų suteikti atsižvelgiant į jo priklausomybę nuo kitų aspektų. Reglamento „Dublinas III“ 6 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad reikėtų atsižvelgti į šiuos aspektus (vis dėlto sąrašas neišsamus): šeimos susijungimo galimybes, vaiko gerovę ir socialinę raidą, saugumo ir apsaugos aplinkybes, visų pirma tais atvejais, kai vaikui kyla prekybos žmonėmis rizika, taip pat į vaiko pažiūras atsižvelgiant į jo amžių ir brandą, įskaitant vaiko patirtį.

Pagal reglamentą „Dublinas III“ imantis visų su vaiku susijusių veiksmų visų pirma vadovaujamosi vaiko interesais.

Supaprastintos ir pasienio procedūros

Be to, priimant sprendimus pagal naujos redakcijos PPD 24 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą pirmiausia reikėtų vadovautis vaiko interesais. Prieglobsčio institucijos netaiko arba nustoja taikyti supaprastintas arba pasienio procedūras, kai prašytojams, kuriems reikalingos specialios procedūrinės garantijos (pvz., nelydimi arba atskirti vaikai), negalima suteikti tinkamos paramos tokių procedūrų metu.

Be to, pagal naujos redakcijos PPD 25 straipsnio 6 dalies b punktą supaprastintos arba pasienio procedūros nelydimiems vaikams **gali būti taikomos tik** jeigu:

- prašymas pateikiamas iš saugios kilmės šalies;
- prašytojas pateikė vėlesnį prašymą (kuris nėra nepriimtinas);
- manoma, kad prašytojas gali kelti pavojų nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai;
- taikoma saugios trečiosios šalies koncepcija (galioja tik pasienio procedūrai);

- prašytojas pateikė suklastotus dokumentus (taikoma tik pasienio procedūrai);
- prašytojas, veikdamas nesąžiningai, sunaikino arba atsikratė tapatybės arba kelionės dokumento (taikoma tik pasienio procedūrai).

Paskutiniai du pagrindai taikomi tik konkrečiose bylose, kuriose yra rimtų priežasčių manyti, kad prašytojas bando nuslėpti susijusius aspektus, dėl kurių gali būti priimtas neigiamas sprendimas, jeigu jam buvo suteikta visapusiška galimybė įrodyti, kad jis veikė sąžiningai.

Įgyvendindamos saugios kilmės šalies ir saugios trečiosios šalies koncepcijas valstybės narės turi atsižvelgti į individualias / konkrečias aplinkybes, kurios apima atitinkamus atvejus, kai nelydimų vaikų paraiškai taikoma išimtis. Pasienio ir supaprastintų procedūrų koncepcijos nėra skirtos vaiko interesams patenkinti. Pasienio ir supaprastintose procedūrose užtikrinama mažiau galimybių gauti tinkamą informaciją ir konsultuotis, taip pat labiau ribotas laikas vaiko bylai parengti.

Dauguma vaikų yra priverčiami pateikti suklastotus dokumentus arba sunaikinti savo dokumentus, nes baiminasi neigiamų pasekmių arba juos tai priverčia padaryti tarpininkai arba kiti suaugusieji. Jei šie pirmiau išvardyti kriterijai nebus aiškinami atsižvelgiant į vaiko interesus, pažeidžiamiems, nelydimiems arba atskirtiems vaikams gali būti taikomos procedūros, kuriose teisė gauti informaciją ir konsultacijas ir jų bylai parengti skirtas laikas gali būti apribotas, todėl gali kilti apsaugos rizika.

Kiti procedūriniai veikimo būdai

Tais atvejais, kai kiti procedūriniai veikimo būdai ir teisinis statusas, nesusiję su tarptautinės apsaugos prašymu, gali atitikti vaiko interesus, koordinuojant veiksmus su kitomis susijusiomis institucijomis ir dalyvaujant vaiko globėjui / atstovui, pagal nacionalinę teisę ir praktiką reikėtų rekomenduoti tinkamus sprendimo būdus. Tokie sprendimo būdai gali apimti vaiko nukreipimą, kad jam būtų taikomos, pvz., konkrečios prekybos žmonėmis aukoms arba asmenims be pilietybės nustatytos procedūros arba tuo pat metu veikiama daugiau nei vienu teisiniu veikimo būdu.

3.6. Giminaičio, lydinčio suaugusiojo, kuris veikia kaip prižiūrėtojas, globėjo paskyrimas

Atskirto vaiko prižiūrėtojas / globėjas ⁽⁷²⁾ atlieka svarbų vaidmenį padėdamas taikyti su vaiko interesais susijusią procedūrą. Iš klausant vaiko pažiūras konkrečiu klausimu, rekomenduojama taip pat iš klausyti lydinčių suaugusiųjų pažiūras, ypač tais atvejais, kai jie paskirti kaip prižiūrėtojai / globėjai.

Atitinkamos nacionalinės institucijos arba teismo paskirtam nepriklausomam nelydimo vaiko globėjui taip pat reikėtų suteikti kitas galimybes išdėstyti savo pažiūras, susijusias su vaiko interesais.

Atskirto vaiko santykius su prižiūrėtoju / globėju taip pat reikia įvertinti siekiant užtikrinti vaiko interesų aspektų pusiausvyrą. Pastarasis scenarijus iš esmės yra susijęs su atskirtais vaikais, kuriuos lydintis suaugusysis yra giminaitis ir gali būti paskirtas prižiūrėtoju / globėju. Pokalbis su giminaičiu arba lydinčiu suaugusiuoju turi būti surengtas siekiant paaiškinti klausimus, susijusius su globa ir (arba) priežiūros tvarka. Taip pat reikėtų įvertinti giminaičio arba lydinčio suaugusiojo ir vaiko santykius prieš paskiriant prižiūrėtoją / globėją. Vaiko apsaugos institucijos taip pat turėtų įvertinti vaiko ir prižiūrėtojo šeimos narių santykius kartu atsižvelgiant į tokio vertinimo rezultata.

Prieš suformuluojant rekomendaciją dėl vaiko interesų reikėtų išnagrinėti visus klausimus, susijusius su priežiūros tvarka / atstovavimu. Kilus abejonėms dėl santykių, reikėtų išnagrinėti, ar prižiūrėtojo / globėjo dalyvavimas per vaiko asmeninį pokalbį yra reikalingas, arba gal vietoje jo turėtų dalyvauti, pvz., advokatas. Atsakingam pareigūnui pastebėjus, kad vaiku nėra tinkamai rūpinamasi arba kad jam kyla problemų su dabartiniu prižiūrėtoju, jis šiuos klausimus turėtų pasižymėti ir informuoti kompetentingas institucijas, įskaitant vaiko apsaugos subjektus.

⁽⁷²⁾ Fizinis asmuo iš vaikai artimos aplinkos / giminaitis.

4. Vaikų pažeidžiamumo ir rizikos rodikliai

Tarptautinės apsaugos prašantys vaikai yra ypač pažeidžiamoje padėtyje. Labai svarbu, kad atsakingi pareigūnai galėtų nustatyti bet kokius papildomo pažeidžiamumo ir specialiųjų poreikių požymius ir būtų pasirėngę dėl jų imtis veiksmų. Tai, be kita ko, gali būti prekybos vaikais aukos arba vaikai, kuriems kyla prekybos žmonėmis pavojus, sunkius psichologinio, fizinio ar seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, įskaitant MLOŽ, veiksmus, priverstinę ir ankstyvą santuoką, fizinę ir psichinę žalą ir kitus piktnaudžiavimo ir išnaudojimo veiksmus išgyvenę vaikai, už namų ūkius atsakingi vaikai, vaikai be pilietybės, tėvai paaugliai, ginkluotose grupėse dalyvavę vaikai, sunkiomis ligomis sergantys vaikai, psichikos sveikatos sutrikimų turintys vaikai ir pan.

Veiksniai, dėl kurių vaikai gali atsidurti didesniame pavojuje, gali apimti tiek riziką platesnėje apsaugos aplinkoje, tiek su individualiomis aplinkybėmis susijusią riziką, atsižvelgiant į bendrą kelių rizikos veiksnių poveikį <...> ⁽⁷³⁾.

Nustačius tokią riziką, tarptautinės apsaugos prašymą nagrinėjančios institucijos vaidmuo perduodant vaiką specializuotoms institucijoms / organizacijoms, kad jos imtųsi susijusių intervencinių veiksmų ir teiktų paramą, yra labai svarbus, ypač tais atvejais, kai to nedaro atstovas / globėjas. Prieglobsčio institucija, bendradarbiaudama su vaiko apsaugos institucijomis, privalo nustatyti, ar vaikui kyla rizika, be to, ji turi užtikrinti specializuoto subjekto dalyvavimą. Prieglobsčio institucijos turėtų atskirai išnagrinėti rizikos rodiklius ir vaikų patirtį, kurie yra svarbūs prieglobsčio prašymo esmę pagrindžiantys aspektai (pvz., konkretaus vaiko persekiojimas, žr. pirmiau „Vaiko prašymo vertinimas“).

Pastaba. Dingę vaikai tampa labiau pažeidžiami. Reikėtų įvertinti vaiko dingimo iš apgyvendinimo vietos dėl bet kurios priežasties riziką, įskaitant bandymą pereiti į kitą ES+ valstybę. Riziką galima sumažinti tinkamai informuojant vaiką apie prieglobsčio procedūras ir tikėtinus terminus, reguliariai pateikiant vaikui aiškią, suprantamą ir vaiko amžių atitinkančią informaciją, visų pirma apie bandymo neteisėtai keliauti į kitą ES+ valstybę pasekmes ir riziką, nepaisant to, ar vaikas tai daro vienas, ar jam padeda nusikaltėlių tinklai arba tarpininkai. Kitas rizikos sumažinimo būdas – suteikti bylai prioritetą.

Tėvų lydimi vaikai

Prieglobsčio procedūrose nelydimi ir atskirti vaikai jau įvardijami kaip esantys rizikingoje padėtyje, tačiau tėvų lydimiems vaikams taip pat gali kilti rizika. Šios rizikos reikšmė dažnai neįvertinama arba ji nepastebima. Vaiko poreikiai turėtų būti tenkinami nepriklausomai nuo to, ar vaikas yra įregistruotas kaip išlaikomas savo tėvų. Tais atvejais, kai vaiko interesai prieštarauja vieno iš tėvų interesams, tam tikros pirmiau aprašytos apsaugos priemonės, pvz., galimybė gauti nepriklausomą globėją (globos atvejais), teisinę konsultaciją arba patarėją teisės klausimais, gali būti ypač svarbios lydimam vaikui. Nacionalinė prieglobsčio institucija kartu su vaiko apsaugos subjektais turėtų įvertinti, ar vaiką reikėtų apklausti dalyvaujant patarėjui teisės klausimais, o ne jo tėvams, ar tėvams turėtų būti leidžiama susipažinti su vaiko byla tais atvejais, kai joje pateikiama konfidenciali informacija, ir ar dėl vaikų ir tėvų tarptautinės apsaugos prašymų reikėtų priimti atskirus sprendimus. Labai svarbu, kad vaiko pareiškimai, nagrinėjant jo tarptautinės apsaugos prašymą arba jo tėvų bylą, nebūtų naudojami prieš vaiką. Vaiką apie tai reikėtų informuoti ir patikinti pokalbio metu. Taip pat atsargiai reikėtų naudoti vaiko pareiškimus prieš jo tėvus.

⁽⁷³⁾ UNHCR, *Išvada dėl vaikų, kuriems kyla rizika*, Nr. 107, A/AC.96/10485, 2007 m. spalio mėn.

Praktiniai pavyzdžiai

Danijoje prieglobsčio institucijoms rekomenduojama ypač atidžiai naudoti vaiko pareiškimus tėvų byloje, kai tai turės neigiamos įtakos jų bylai, visų pirma tuo atveju, jeigu dėl tokių pareiškimų panaudojimo vaikas gali atsidurti padėtyje, kurioje tėvai gali imtis atsakomųjų veiksmų.

Tačiau Danijos institucijos mano, kad paties vaiko pareiškimai gali būti panaudojami vaiko byloje, priklausomai nuo vaiko amžiaus ir brandos, ir priklausomai nuo aplinkybių, kuriomis daromi pareiškimai.

Apskritai nacionalinė prieglobsčio institucija turėtų užtikrinti, kad visais tokiais atvejais vaikas neatsidurtų jam pavojingoje padėtyje. Priklausomai nuo aplinkybių, konfidenciali informacija be vaiko sutikimo neturėtų būti teikiama jo tėvams. Pastebėjęs piktnaudžiavimo, aplaidumo ir (arba) išnaudojimo požymius, atsakingas pareigūnas užtikrina, kad atitinkamai būtų informuojamos susijusios institucijos ir kad vaikas gautų pagalbą ir priežiūrą.

Atskirti vaikai

Atskirti vaikai yra pažeidžiami dėl įvairių rizikos veiksnių, kurie daro poveikį jų gyvenimui, išgyvenimui ir raidai, todėl reikia imtis apsaugos nuo šių rizikos veiksnių priemonių ⁽⁷⁴⁾.

Atskirti vaikai gali susidurti su konkrečia rizika, dėl kurios jie tampa lydinčiųjų suaugusiųjų arba kitų subjektų piktnaudžiavimo aukomis. Taip visų pirma yra tais atvejais, kai suaugusysis negali veiksmingai pasirūpinti vaiku arba gali juo piktnaudžiauti arba jį apleisti. Siekiant užtikrinti, kad santykiai atitiktų vaiko interesus, labai svarbu patikrinti vaiko ir suaugusiojo ryšius. Reikėtų atidžiai įvertinti galimų prekybos žmonėmis ir (arba) neteisėto žmonių gabenimo situacijų pasekmes vaiko interesams. Tuo pat metu neleidus vaikui palaikyti ryšio su lydinčiu suaugusiuoju, kuris gali būti vienintelis asmuo, kuriuo vaikas pasitiki perkėlimo atveju, gali būti pakenkta vaikui. Todėl būtina atidžiai įvertinti visus susijusius aspektus atsižvelgiant į vaiko interesus. Jei vaikas tapo prekybos žmonėmis auka, atskyrimas nuo tėvų gali būti prekybos vaiku rezultatas arba rizikos veiksnys ⁽⁷⁵⁾. Tai yra svarbu saugumo ir apsaugos sumetimais, kilus pavojui, kad vaiku bus prekiaujama.

Susituokę vaikai

Vaikų santuoka įvyksta, kai vienas arba abu sutuoktiniai yra jaunesni nei 18 metų. Nors šis reiškinys gali būti susijęs su mergaitėmis ir berniukais, mergaitėms kyla blogiausios pasekmės. Susituokusio vaiko sutuoktinis gali būti daug vyresnis. Tokiais atvejais mergaitės paprastai yra labiau pažeidžiamos. Susituokusios mergaitės dažnai pastoja nesulaukusios pilnametystės, todėl joms kyla pavojingų nėštumo ir gimdymo komplikacijų rizika. Susituokusioms mergaitėms ir berniukams gali kilti pavojus užsikrėsti lytiškai plintančiomis ligomis, įskaitant ŽIV, be to, jie gali patirti partnerio smurtą.

VTK komitetas rekomenduoja nustatyti minimalų 18 metų mergaičių ir berniukų santuokos, kurią galima sudaryti be tėvų sutikimo, amžių ⁽⁷⁶⁾.

Europos Taryba ragina savo valstybes nares „iki 18 metų nustatyti arba padidinti minimalų įstatymais nustatytą moterų ir vyrų santuokos amžių“ ir toliau ragina jas „susilaikyti nuo priverstinio santuokų ir vaikų santuokų, sudarytų užsienyje, pripažinimo, išskyrus atvejus, kai pripažinimas būtų labiausiai susijęs su aukų interesais, susijusiais su santuokos padariniais, ypač siekiant užtikrinti teises, kurių jos negalėtų pareikšti dėl kitų priežasčių“ ⁽⁷⁷⁾.

⁽⁷⁴⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6, 23–24 punktai.

⁽⁷⁵⁾ FRA, *Vaiko priežiūros netekusių vaikų globos sistemų Europos Sąjungoje vadovas. Ypatingas dėmesys jų vaidmeniui kovojant su prekyba vaikais*, 2015 m. spalio mėn.

⁽⁷⁶⁾ VTK komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 4 (2003) „Paauglio sveikata ir raida Vaiko teisių konvencijos kontekste“*, 2003 m. liepos 1 d., CRC/GC/2003/4.

⁽⁷⁷⁾ Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja, *Rezoliucija 1468 (2005) dėl priverstinių santuokų ir vaikų santuokų*, 2005 m. spalio 5 d.

Susituokę vaikai turėtų pasinaudoti ES prieglobsčio *acquis* numatytais teisėmis ir specialiomis procedūrinėmis garantijomis. Remiantis FRA atlikta apžvalga, visose valstybėse narėse minimalus reikalaujamas santuokinis amžius sutampa su pilnametystės amžiumi ir yra 18 metų, išskyrus **Škotiją**, kurioje santuokinis ir pilnametystės amžius yra 16 metų. Daugumoje nacionalinės teisės aktų numatyta galimybė susituokti prieš sulaukiant pilnametystės gavus tėvų ir (arba) teisminės ar administracinės įstaigos sutikimą. Tik **Danijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose ir Švedijoje** (taip pat **Lenkijoje**, tačiau tik vyrų atžvilgiu) nėra galimybės susituokti jaunesniems nei 18 metų asmenims ⁽⁷⁸⁾. Remiantis atsakymais į EASO 2017 m. klausimyną ⁽⁷⁹⁾, susituokę vaikai laikomi nelydimais vaikais **Austrijoje, Belgijoje, Šveicarijoje, Kipre, Vokietijoje, Graikijoje, Suomijoje, Lietuvoje, Nyderlanduose, Norvegijoje, Lenkijoje, Slovakijoje ir Švedijoje. Estijoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje** taip yra tik tuo atveju, jeigu jie yra jaunesni nei atitinkamai 15 arba 16 metų.

Pagal prieglobsčio *acquis* pateiktą nelydimo vaiko apibrėžtį susituokusiems vaikams nėra aiškiai taikoma išimtis ⁽⁸⁰⁾. Todėl, išskyrus atvejus, kai atitinkamos ES+ valstybės teisėje arba praktikoje pripažįstama santuoka, susituokęs vaikas laikomas nelydimu ir gali pasinaudoti nelydimiems vaikams pagal naujos redakcijos PPD prieinamomis specialiomis procedūrinėmis garantijomis, arba laikomas lydimu, jeigu vaiką lydi tėvai / teisinis globėjas. Valstybėse narėse, kuriose pilnametystė atitinka kilmės šalies, bet ne pačių valstybių narių reikalavimus, reikėtų nustatyti specialias apsaugos priemones.

15–18 metų amžiaus kategorijoje valstybių narių įstatymai ir (arba) praktika pripažįstant, kad suaugęs sutuoktinis atsako už nepilnametį sutuoktinį, skiriasi. Pagal daugumos valstybių narių teisę / praktiką vaikų santuokos neleidžiamos / nepripažįstamos. Jeigu nepilnametis sutuoktinis keliauja tik su suaugusiu sutuoktiniu ir jo nelydi tėvai / globėjas, susituokęs vaikas neturėtų būti laikomas nelydimu.

Pirmiausia vadovaujantis susituokusio vaiko interesais ⁽⁸¹⁾ prieglobsčio procedūrose reikėtų atidžiai išnagrinėti vaiko ir sutuoktinio ryšį, įskaitant vaiko išklausimą santuokos pobūdžio klausimais, kaip jis norėtų toliau elgtis, ar jis nori likti su sutuoktiniu, ar nori išsiskirti.

Kadangi vaikas negali duoti sutikimo santuokai, tai, ar jam naudinga likti su sutuoktiniu, turėtų nustatyti socialinis darbuotojas ir (arba) vaiko apsaugos institucijos, atsižvelgdamos į vaiko apsaugą ir visus vaiko interesų aspektus, visų pirma, be kita ko, į saugumo ir apsaugos aplinkybes.

Svarbu išnagrinėti, ar pora turi vaikų ir, jeigu taip, įvertinti teisę į šeimos vienovę, ir ar gali būti papildomų su tais vaikais susijusių apsaugos problemų. Susituokusio vaiko vaikų interesus taip pat reikėtų įvertinti atskirai.

Nustačius, kad tai atitinka vaiko interesus ir tik tokiu atveju gali būti nagrinėjama, ar vaiko ir sutuoktinio byla turėtų būti nagrinėjama bendrai.

Jeigu vaikas kartu yra tėvas (motina), reikėtų nustatyti papildomas apsaugos priemones. Vaiko interesų principą visų pirma reikia taikyti abiem vaikams.

Jeigu vaikas yra atskirtas nuo savo tėvų / teisinio globėjo, ES+ valstybės institucijos turėtų užtikrinti, kad sutuoktinis nebūtų paskirtas vaiko globėju.

Tiesioginis vaiko apsaugos ir kitų susijusių ES+ valstybių institucijų dalyvavimas yra būtinas siekiant užtikrinti susituokusio vaiko apsaugą per visą procedūrą.

Minėti klausimai gali turėti įtakos priėmimo sąlygoms ir priėmimo / apgyvendinimo standartams. Tačiau šiems klausimams šis praktinis vadovas netaikomas ⁽⁸²⁾.

⁽⁷⁸⁾ FRA, *Minimalių amžiaus reikalavimų, susijusių su vaiko teisėmis ES, apžvalga: santuokos sudarymas gavus valdžios institucijos ir (arba) valstybės pareigūno sutikimą*, 2017 m.

⁽⁷⁹⁾ Pateikta per metinę EASO konferenciją vaikų klausimais 2017 m. gruodžio mėn.

⁽⁸⁰⁾ Naujos redakcijos PD 2 straipsnio 1 dalis.

⁽⁸¹⁾ Daugiau informacijos apie minimalų amžių, kurio sulaukus vaikams leidžiama susituokti, ir kaip valstybės narės jį reglamentuoja, žr. FRA, *Minimalių amžiaus reikalavimų, susijusių su vaiko teisėmis ES, apžvalga: santuokos sudarymas gavus valdžios institucijos ir (arba) valstybės pareigūno sutikimą*, 2017 m.

⁽⁸²⁾ Žr. EASO, *Vaikų priėmimo sąlygų standartų ir rodiklių gairės*, 2016 m. rugsėjo mėn.

Vaikai, prekybos žmonėmis aukos

Reikėtų atidžiai įvertinti bet kokią vaikams kylančią prekybos žmonėmis riziką. Nustatant su vaiko interesais susijusių aspektų pusiausvyrą ir riziką, kad prekiautojai žmonėmis gali pasirodyti esantys lydinčiais suaugusiais arba jais apsimesti, reikėtų atsižvelgti į saugumo ir apsaugos aplinkybes. Ribotos galimybės nustatyti tapatybę, nepakankama prieiga prie informacijos apie aukų teises ir neveiksmingi nacionaliniai ir tarpvalstybiniai perdavimo mechanizmai ⁽⁸³⁾ toliau neleidžia prekybos žmonėmis aukoms pasinaudoti turimomis teisėmis ⁽⁸⁴⁾. Labai svarbu užtikrinti, kad tarptautinės apsaugos sistemose būtų palaikomas ryšys ir sąsajos su kovos su prekyba žmonėmis sistemomis ir nacionaliniais perdavimo mechanizmais ⁽⁸⁵⁾. Dalyvaujant įvairiems kompetentingiems subjektams ir institucijoms ir siekiant, kad šis ryšys būtų veiksmingesnis, reikėtų sukurti koordinuotus protokolus ir standartines veiklos procedūras ⁽⁸⁶⁾. Kalbant apie vaikus, prekybos žmonėmis aukas, pažymėtina, kad turėtų būti užtikrintas vaiko apsaugos tarnybų dalyvavimas taikant perdavimo mechanizmus. Tačiau dabar toks dalyvavimas yra ribotas ⁽⁸⁷⁾.

EASO specialiųjų poreikių turinčių asmenų nustatymo priemonėje (ipsn.easo.europa.eu) pateikiama vertinga informacija apie prekybos žmonėmis aukų nustatymą.

Prekybos žmonėmis skirsnis yra įtrauktas į EASO mokymo programos modulį lyties, seksualinės orientacijos ir lyties tapatybės klausimais.

Konkretus prekybos žmonėmis modulis parengtas ir pradėtas 2017 m. Daugiau informacijos galima rasti svetainėje <https://www.easo.europa.eu/training>.

Taip pat žr. 2013 m. Europos Komisija, *Rekomendacijos dėl prekybos žmonėmis aukų nustatymo, kurios visų pirma skirtos konsulinėms tarnyboms ir pasienio pareigūnams*.

Vaikams, kurie, kaip nustatyta, tapo prekybos žmonėmis aukomis, turėtų būti taikomas nacionalinis perdavimo mechanizmas ⁽⁸⁸⁾ arba panaši struktūra / mechanizmas. Atsakingas pareigūnas (kuris konsultuoja teisinį globėją) turėtų saugoti bylą, įvertinti tarptautinės apsaugos poreikius ir perduoti vaiko bylą, kad jai būtų taikomos galiojančios konkrečios su prekybos žmonėmis aukomis susijusios procedūros. Prieglobsčio pareigūnas turėtų turėti informacijos apie teises galimybes ir ar vaikas galėtų vienu metu dalyvauti abiejose procedūrose. Tokia galimybė taip pat priklausytų nuo nacionalinių teisinių sistemų ir praktikos.

Konkrečiau kalbant, bet koks požymis, kad vaiku buvo prekiaujama arba kad jam gresia tokia rizika ateityje, ir bet koks nuolatinis ryšių palaikymas su prekybos žmonėmis arba kitais nusikalstamais tinklais arba asmenimis, kurie piktnaudžiavo vaiku, turėtų būti dokumentuojamas. Tokie požymiai turi būti dokumentuojami nepaisant to, ar tai įvyko kilmės šalyje, ar keliaujant tranzito šalyse. Prireikus reikėtų imtis tolesnių veiksmų.

Vaikai, prekybos žmonėmis aukos, negali būti laikomi nusikaltėliais ir su jais negalima elgtis kaip su nusikaltėliais. Jų apsaugai, pagalbai ir teisių gynimo priemonėms reikia skirti tinkamą prioritetą.

⁽⁸³⁾ TMO sukūrė internetinę platformą, kurioje naudojamas tarpvalstybinis perdavimo mechanizmo modelis (angl. TRM), kuris yra ES finansuojamo tarpvalstybinių veiksmų (TACT) projekto rezultatas, ir sukurtas kaip 2012–2016 m. ES strategijos siekiant panaikinti prekybą žmonėmis produktas; galima rasti adresu https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-projects-and-funding/transnational-action_en. 2012–2016 m. ES strategijos produktą, t. y. pavyzdinio tarpvalstybinio perdavimo modelio projektą, kurį finansavo Komisija, galima rasti adresu https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/transnational-referral-mechanism-model-%E2%80%93-trm_en.

⁽⁸⁴⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai, *Prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategijos įgyvendinimo ataskaita ir konkretūs tolesni veiksmai*, 2017 m. gruodžio 4 d., COM(2017) 728 final (Tolesnių veiksmų ataskaita).

⁽⁸⁵⁾ Komisija, *Pažangos ataskaita*, COM(2016) 267 final; Europolas, *Prekybos žmonėmis padėties ataskaita*, 765175(2016); Komisija, *Ataskaita dėl tolesnių veiksmų*, COM(2017) 728 final.

⁽⁸⁶⁾ Komisijos tarnybos, *Priedama pažangos ataskaita*, SWD(2016) 159 final.

⁽⁸⁷⁾ Komisija, *Pažangos ataskaitoje*, COM(2016) 267 final, nustatyta, kad integruotas požiūris į vaiko apsaugą turėtų būti pagrįstas VTK standartais, įskaitant vaiko interesus, ir globos sistemų stiprinimu. FRA, *Tėvų priežiūros netekusių vaikų globos sistemų vadove*, 2014 m., daugiausia dėmesio skiriama vaikams, prekybos žmonėmis aukoms. Ypatingą dėmesį skiriant globėjams, FRA vadove daugiausia dėmesio skiriama vaikams, prekybos žmonėmis aukoms.

⁽⁸⁸⁾ Nacionalinis perdavimo mechanizmas – aukos tapatybės nustatymo ir paramos teikimo procesas, kuris sukurtas siekiant palengvinti prekybos žmonėmis bylas nagrinėjančių agentūrų bendradarbiavimą ir sudaro sąlygas policijai, pasienio policijai, atsakingiems prieglobsčio pareigūnams, kitoms susijusioms institucijoms ir nevyriausybinėms organizacijoms keistis informacija apie potencialias aukas ir teikti paramą.

Užtikrinant tokių vaikų apsaugą, taip pat reikėtų atsižvelgti į su lytimi susijusių riziką, nėštumą ir kitus pažeidžiamumo aspektus. Prekybos žmonėmis nusikaltimai turi aiškų lyties aspektą, prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais išlieka paplitusia forma, o aukomis dažniausiai tampa moterys ir mergaitės ⁽⁸⁹⁾.

Kitų pažeidžiamumo aspektų vertinimas

Norint taikyti specialias procedūras arba priėmimo garantijas arba nukreipti vaiką, kad jam būtų taikoma tinkamiausia procedūra, dažnai reikės atlikti pažeidžiamumo vertinimą ⁽⁹⁰⁾. Tokiu atveju išvadas reikėtų įtraukti į analizę, o su vaiko interesais susijusių aspektų pusiausvyros nustatymo procese joms reikėtų suteikti tinkamą reikšmę.

Pažeidžiamumo arba rizikos rodiklis gali reikšti, kad vaiko bylai reikia teikti pirmenybę arba kad bylos vertinimą reikia atidėti. Gali prireikti, kad vykdant prieglobsčio procedūras papildomą dėmesį skirtų prekybos žmonėmis, MLOŽ ar kitų klausimų specialistai. Gali prireikti imtis tolesnių ar perdavimo veiksmų, kuriuos reikėtų dokumentuoti. Būtina užtikrinti vaiko apsaugą, todėl susijusios institucijos (prieglobsčio, priėmimo, vaiko apsaugos, policijos institucijos, kurios privalo apsaugoti nuo pavojaus, ir visos kitos institucijos) turėtų nustatyti koordinavimo mechanizmus, kurie leistų dalytis vaikui svarbia informacija. Koordinavimo mechanizmai turėtų atitikti privatumo taisykles, juose turi būti nurodomas konkretus perdavimo poreikis ir bylos perdavimo tinkamiausiai institucijai būdas.

EASO priemonė, skirta specialiųjų poreikių turintiems asmenims nustatyti (angl. IPSN)

Siekdamas padėti valstybėms narėms nustatyti ir įvertinti specialiuosius poreikius, susijusius su procedūrinėmis ir priėmimo garantijomis, EASO parengė internetinę interaktyvią priemonę, kuri yra viešai prieinama įvairiomis ES kalbomis.

IPSN priemonė – tai intuityvi praktinė priemonė, skirta padėti laiku ir nuolat atlikti specialiųjų poreikių nustatymą ir vertinimą ir tam nereikia jokių specialių žinių. Priemonė pagrįsta orientaciniais rodikliais, susijusiais su skirtingomis asmenų, kurie gali turėti specialiųjų poreikių, kategorijomis.

Naudotojui surinkus susijusių informaciją, ją galima atspausdinti arba išsaugoti kaip pranešimą, įskaitant galimybę pasirinkti įvairius elementus. Pranešimas toliau gali būti tikslinamas atsižvelgiant į konkretų nagrinėjamą atvejį ir po to išsaugomas ir (arba) spausdinamas.

IPSN priemonės integravimas į nacionalinį mechanizmą pagal šiame praktiniame vadove išvardytus standartus laikomas gerosios patirties rekomendacija.

Priemonę galima rasti internete <https://ipn.easo.europa.eu>.

⁽⁸⁹⁾ Komisijos ataskaita dėl tolesnių veiksmų, COM(2017) 728 final; Komisijos pažangos ataskaita, COM(2016) 267 final; įgyvendinant 2012–2016 m. ES strategiją dėl prekybos žmonėmis panaikinimo, paskelbti susiję tyrimai: tyrimas dėl lyties aspekto prekybos žmonėmis srityje ir tyrimas dėl grupių, kurioms kyla didelė rizika skelbiami ES kovos su prekyba žmonėmis svetainėje, į kurią nuoroda pateikiama 2012–2016 m. ES kovos su prekyba žmonėmis apžvalgoje, kurią galima rasti adresu https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_anti-trafficking_action_2012-2016_at_a_glance.pdf.

⁽⁹⁰⁾ Pavyzdžiui, siekiant netaikyti pasienio arba supaprastintų procedūrų pagal PPD. PPD nustatyta, kad specialios procedūros neturėtų būti taikomos nelydimiems vaikams ir kitiems pažeidžiamiems asmenims, išskyrus atvejus, kai valstybės narės gali užtikrinti, kad joms bus suteiktos papildomos garantijos, kurių reikalaujama vykdant tokią procedūrą.

I priedas. Vaiko interesų šablonas ⁽⁹¹⁾

Šiame šablone / kontroliniame sąraše pateikiamas neišsamus ir hierarchinės struktūros neturintis vaiko interesų elementų ir susijusių apsaugos priemonių tarptautinės apsaugos procedūroje sąrašas. Tačiau naudojantis kontroliniu sąrašu negalima tikro susirūpinimo dėl vaiko gerovės supaprastinti iki paprasto vienkartinio patikrinimo – tai veikia turėtų būti nuolatinis procesas.

Šis šablonas / kontrolinis sąrašas gali būti pritaikomas prie nacionalinių procedūrų ir vaiko byloje naudojamas kaip įrodymas, kad pirmiausia buvo vadovaujama vaiko interesais. Tai yra tęstinis procesas, todėl šabloną gali nuolat pildyti ir naudoti bet kuris prieglobsčio procese dirbantis pareigūnas, kuris dokumentuoja, kaip pirmiausia vadovaujama vaiko interesais.

Jeigu kuri nors iš apsaugos priemonių nebuvo nustatyta arba būtina informacija nebuvo surinkta, tai reikėtų nurodyti aprašant priežastis, kodėl to nebuvo įmanoma padaryti. Šis šablonas / kontrolinis sąrašas skirtas naudoti kaip orientyras, padedantis užtikrinti, kad būtų surinkta ir dokumentuojama pagrindinė informacija ir kad būtų nustatytos apsaugos priemonės.

Vaiko interesų šablonas / kontrolinis sąrašas			
Apsaugos priemonių šablonas / kontrolinis sąrašas (naudojamas byloje)	TAIP	NE	PASTABOS
Byloje nurodyti, kas pateikė informaciją apie vaiko interesus (pvz., globėjas, mokytojas, vienas iš tėvų globėjų, priėmimo centro psichologas ir pan.).			
Vaiko saugumas užtikrinamas viso proceso metu.			
Vaiko interesus įvertino kvalifikuoti pareigūnai prieš prieglobsčio procedūrą, vaiko apsaugos institucijos / socialiniai darbuotojai. Subjektai, dalyvaujantys atliekant vertinimą (išskleidžiamasis sąrašas elektroninėje duomenų bazėje).			
Vaiko prašymo nagrinėjimui teikiama pirmenybė arba koreguojama nagrinėjimo trukmė.			
Kai tinkama, vaikui netaikomos pasienio arba supaprastintos procedūros.			
Vaikui suteikti tinkami poilsio ir atsigavimo laikotarpiai.			
Iš pat pradžių kaip įmanoma greičiau paskiriamas nepriklausomas ir kvalifikuotas globėjas / atstovas ir užtikrinamas jo dalyvavimas visuose etapuose, t. y. konsultavimasis, nuomonių pateikimas proceso metu.			
Vaiko globėjas / atstovas dalyvavo / dalyvauja visuose pokalbiuose su vaiku.			
Vaikas galėjo gauti teisinę konsultaciją, o patarėjas dalyvavo / dalyvauja visuose pokalbiuose su vaiku.			
Viso proceso metu buvo galima pasinaudoti specializuoto ir (arba) kvalifikuoto vertėjo žodžiu paslaugomis.			
Vaikas buvo tinkamai informuotas atsižvelgiant į amžių ir vartojant jam suprantamą kalbą prieglobsčio procedūroje. Patikrinamas vaiko supratimas.			

(91) Daktaro disertacijoje Elianne Zijlstra aprašo nedviprasmiško vertimo žodžiu, kuris atitinka vaiko interesus, modelį. Pagal šį modelį kuriamas VTK 3 ir 6 straipsniuose nustatytų teisių ryšys. Vadinamąjį „vaiko interesų modelį“ sudaro 14 pedagoginių aplinkos sąlygų, kurios taikomos šeimos ir visuomeninėje aplinkoje. Šios sąlygos paskirstytos tarp „šeimos, dabartinės padėties“ elemento, įskaitant „fizinę gerovę: 1. tinkama fizinė priežiūra ir 2. saugi tiesioginė fizinė aplinka“, taip pat „šeimos, priežiūros ir auginimo“ elemento, įskaitant „3. emocinę aplinką; 4. palankią, lanksčią vaiko auklėjimo struktūrą; 5. tinkamą tėvų pavyzdį; 6. interesus“. Antra, „šeimos, ateities ir praeities“ elementą sudaro „7. auginimo sąlygų tęstinumas, ateities perspektyvos“. Trečia, „visuomenės, dabartinės padėties“ elementą sudaro „8. saugi platesnė fizinė aplinka; 9. pagarba; 10. socialinis tinklas; 11. švietimas; 12. bendravimas su bendraamžiais; 13. tinkamas pavyzdys visuomenėje“. Galutinis elementas įtrauktas į ketvirtą pagrindinę bendrą antraštę „visuomenė, ateitis ir praeitis“, kurį sudaro „14. stabilios gyvenimo aplinkybės, ateities perspektyva“. E. Zijlstra *In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective*, Groningenas, Groningeno universitetas, 2012 m., teikiama adresu http://www.pharos.nl/documents/doc/in_the_best_interest_of_the_child-e_zijlstra_2012.pdf

Vaiko interesų šablonas / kontrolinis sąrašas			
Apsaugos priemonių šablonas / kontrolinis sąrašas (naudojamas byloje)	TAIP	NE	PASTABOS
Prieglobsčio procedūroje priimant bet kokius sprendimus, vaiko pažiūros buvo / yra išklausomos ir jų paisoma atsižvelgiant į amžių ir brandą.			
Vertinant vaiko interesus, vaiko pažiūros ir pareiškimai nagrinėjami atskirai nuo tėvų pažiūrų ir pareiškimų.			
Globėjo (ir (arba) tėvų / šeimos narių) pažiūros buvo užrašytos ir su jomis leista susipažinti atsakingai institucijai.			
Paisoma proceso konfidencialumo ir šis aspektas išaiškinamas vaikui.			
Pagrindinio dėmesio vaiko interesams priežastys, motyvai, teisiniai argumentai įtvirtinti dokumentuose.			
Kuo greičiau nustatomi vaiko specialieji poreikiai ir pažeidžiamumo aspektai ir vaikas perduodamas atitinkamoms institucijoms, kad jos suteiktų reikalingą pagalbą ir paramą.			
Prireikus konsultuojamasi su specialistu (vaikų psichologu, medicinos gydytoju, kitais ekspertais).			
Informacija, kurią reikia rinkti ir dokumentuoti (per pokalbius)	TAIP	NE	PASTABOS
Surinkti ir užregistruoti asmens duomenys (pilietybė, lytis, amžius, etninė kilmė, išsilavinimas, kalba, sveikata, šeimos istorija, pirštų atspaudai pagal nacionalinę ir ES teisę).			
Surinkti ir dokumentuoti duomenys apie tai, kad šeima (įskaitant išplėstinę šeimą) gali būti kitose valstybėse narėse, kilmės šalyje arba kitoje trečiojoje šalyje.			
Paskutinis kontaktas su šeimos nariais yra žinomas ir jų kontaktiniai duomenys užrašyti, įskaitant atsiskyrimo nuo šeimos priežastis (jei taikytina).			
Vaiko apsaugos institucija / socialinis darbuotojas surinko duomenis apie ryšius, įskaitant socialinius tinklus, ryšius su visuomene.			
Įtrauktos reikalaujamos ekspertų ataskaitos (medicininės ataskaitos, policijos pranešimai ir pan.).			
Užrašyti nustatyti probleminiai klausimai (įskaitant piktnaudžiavimą, traumą, smurtą, specialiuosius poreikius / pažeidžiamumą medicininės problemas ir pan.).			
Užrašyti probleminiai klausimai, susiję su tuo, kad vaikui kyla didelė prekybos žmonėmis rizika, arba yra požymių, kad vaikas tapo prekybos žmonėmis auka.			
Vaikui ir globėjui / atstovui pateikiamas rašytinis, motyvuotas sprendimas dėl prieglobsčio (kuriame, <i>inter alia</i> , paaiškinama, kaip pirmiausia buvo vadovaujama vaiko interesais), kuris paaiškinamas žodžiu atsižvelgiant į amžių ir kalbą, kurią vaikas gali suprasti.			

II priedas. Politikos ir rekomendacijų dokumentai

Šio priedo paskirtis – pateikti prieglobsčio srities specialistams nuorodas į susijusius leidinius ir rekomendacijų dokumentus, kuriuose aptariamas vaiko interesų įgyvendinimas. Nors buvo stengiamasi parengti išsamų leidinių ir politikos dokumentų šia temą sąrašą, toliau pateikiamas sąrašas neturėtų būti laikomas išsamiu.

EASO, *Internetinė priemonė, skirta specialiųjų poreikių turintiems asmenims nustatyti* (2016)

EASO, *Praktinis amžiaus nustatymo vadovas* (2018)

EASO, *Šeimos narių paieškos praktinis vadovas* (2016)

European Commission, *Communication on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions* (2017)

FRA, *Be tėvų priežiūros likusių vaikų globa. Vadovas, kaip stiprinti globos sistemas siekiant rūpintis ypatingais vaikų, prekybos žmonėmis aukų, poreikiais* (2014)

FRA, *Guardianship for children deprived of parental care — A handbook to reinforce guardianship systems to cater for the specific needs of child victims of trafficking* (2010)

UNHCR ir UNICEF, *Gyvi sveiki ir saugūs: ką gali padaryti valstybės, kad užtikrintų nelydimų ir atskirtų vaikų interesus Europoje* (2014);

UNHCR, *Rekomendacijos dėl vaiko interesų nustatymo* (2008)

UNHCR, *Rekomendacijų dėl vaiko interesų įgyvendinimo vadovas* (2011)

Tarparentūrinės darbo grupės nelydimų ir atskirtų vaikų klausimais parengtas nelydimų ir atskirtų vaikų vadovas ir priemonių rinkinys (2017)

UNHCR, *Vaiko interesų nagrinėjimas atsižvelgiant į prieglobsčio siekiančių šeimą* (2013)

UNHCR / UNICEF / IRC, *Tolesni veiksmai stiprinant su nelydimais ir atskirtais vaikais Europoje susijusią politiką ir praktiką*, 2017 m. liepos mėn.

UNHCR, *Veiksmų dėl prieglobsčio su nelydimais vaikais politikos ir procedūrų gairės* (1997)

UNICEF, *Darbo dokumentas dėl amžiaus nustatymo*

UNHCR, *Tarptautinės apsaugos gairės Nr. 8: Vaikų prieglobsčio prašymai pagal [1951 m. BRC] 1 straipsnio A dalies 2 punktą ir 1 dalies F punktą* (2009)

UNICEF, *Let's Talk“ – Veiksmingos komunikacijos su piktnaudžiavimo ir prekybos žmonėmis aukomis tapusiais vaikais sukūrimas*

Europos Komisijos komunikatas dėl prekybos žmonėmis (2017)

III priedas. Teisinė sistema

Šiame priede pateikiamos aktualiausios nuostatos, susijusios su aptariama tema, numatytos tarptautinėse ir Europos teisinėse priemonėse. Tačiau pateikto turinio nereikėtų laikyti išsamiu. Priede taip pat yra nuorodų į neprivalomo pobūdžio teisės priemones, susijusias su praktinio vadovo tikslu ⁽⁹²⁾.

Tarptautiniai teisės aktai

Teisinė nuostata		Susijęs straipsnis
1989 m. lapkričio 20 d. JT vaiko teisių konvencija (VTK)	Šeima	Preambulė
	Vaikas	1 straipsnis
	Nediskriminavimas	2 straipsnis
	Vaiko interesai	3 straipsnio 1 dalis, 9 straipsnio 3 dalis, 18 straipsnio 1 dalis, 20 straipsnis
	Registracija, vardas ir pavardė, pilietybė ir tėvų priežiūra	7 straipsnis
	Tapatybės ir šeimos ryšių išsaugojimas	8 straipsnis
	Teisė palaikyti asmeninius ryšius ir kontaktus	9 straipsnis
	Šeimos ryšių atkūrimas	10 straipsnis ir 22 straipsnio 2 dalis
	Pagarba vaiko pažiūroms: teisė būti išklausytam	12 straipsnis
	Priežiūra ir apgyvendinimas	20 straipsnis
	Vaikai pabėgėliai ir šeimos narių paieška	22 straipsnis
1951 m. JT Konvencija dėl pabėgėlių statuso ir 1967 m. Protokolas dėl pabėgėlių statuso	Pabėgėliai Nelydimi vaikai	JT įgaliotųjų atstovų konferencijos baigiamojo akto dėl pabėgėlių ir asmenų be pilietybės statuso dokumento Nr. B (2) laiškas

⁽⁹²⁾ Komunikatas „Vaikų migrantų apsauga“, COM(2017) 211 final: Imantis bet kokių su vaikais susijusių veiksmų arba priimant bet kokius su vaikais susijusius sprendimus, būtina pirmiausia įvertinti vaiko interesus ir j juos atsižvelgti. Svarbu, kad Europos Sąjunga, remdamasi tarptautiniais standartais, toliau rengtų rekomendacijas šiuo klausimu. Kad siekiant nustatyti vaikui tinkamiausią tvarų sprendimą būtų išsamiai įvertinami vaiko interesai, turėtų būti taikomos ir papildomos procedūrinės garantijos, kadangi šis sprendimas yra labai svarbus vaiko ateičiai.

ES teisės aktai

Teisinė nuostata		Susijęs straipsnis
Europos Sąjungos sutartis	Vaiko teisės	3 straipsnio 5 dalis
Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija	Teisė į prieglobstį	18 straipsnis
	Vaiko teisės	24 straipsnis
Šengeno sienų kodeksas (Reglamentas (ES) Nr. 561/2006) Reglamentas (ES) 2016/399 (kodifikacija)	Prie vaikų poreikių pritaikytos procedūrinės priemonės nepilnamečiams	20 straipsnis, 19 straipsnio 1 dalies f punktas, VII priedo 6 punktas
Šeimos susijungimo direktyva (Direktyva 2003/86/EC)	Nelydimas nepilnametis	2 straipsnio f punktas
	Šeimos susijungimas	2 straipsnio d punktas
	Šeimos nariai	4 straipsnis
	Vaiko interesai	5 straipsnis
	Šeimos ryšių atkūrimas	4 ir 10 straipsniai
	Pažeidžiami asmenys / pažeidžiamumas	3 straipsnio 9 dalis
Direktyva dėl leidimų gyventi prekybos žmonėmis aukoms (Direktyva 2004/81/EC)	Nelydimas nepilnametis	2 straipsnio f punktas
	Vaiko interesai	10 straipsnio a punktas
	Nelydimo vaiko nustatymas	10 straipsnio c punktas
	Šeimos narių paieška	10 straipsnio c punktas
Kovos su prekyba žmonėmis direktyva (Direktyva 2011/36/ES)	Prekybos žmonėmis aukomis tapusių vaikų nustatymas ir apsaugos priemonės	23 konstatuojamoji dalis
	Vaikas	2 straipsnio 6 dalis
	Pažeidžiamumas	2 straipsnio 2 dalis
	Vaiko interesai	8, 22, 23 konstatuojamosios dalys ir 13 straipsnis, 16 straipsnio 2 dalis
	Procedūrinės apsaugos priemonės atliekant baudžiamuosius tyrimus	15 straipsnis
	Prekybos žmonėmis aukomis tapusių nelydimų vaikų apsauga	16 straipsnis
Priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų (Direktyva 2011/95/ES) (nauja redakcija)	Nepilnametis	2 straipsnio k punktas
	Šeimos nariai	2 straipsnio j punktas
	Nelydimas nepilnametis	2 straipsnio l punktas
	Vaiko interesai ir šeimos vienovė	18 konstatuojamoji dalis
	Vaiko interesai	19, 27, 38 konstatuojamosios dalys, 20 straipsnio 5 dalis, 31 straipsnio 4–5 dalys
	Teisė būti išklaustyti / teisė dalyvauti, teisė gauti informaciją	22, 31 straipsniai
	Šeimos vienovės išlaikymas	23 straipsnis
	Šeimos narių paieška	31 straipsnio 5 dalis

Teisinė nuostata	Susijęs straipsnis	
Prieglobsčio procedūrų direktyva (Direktyva 2013/32/ES) (nauja redakcija)	Nepilnametis	2 straipsnio l punktas
	Nelydimas nepilnametis	2 straipsnio m punktas
	Atstovas	2 straipsnio n punktas ir 25 straipsnis
	Vaiko interesai	33 konstatuojamoji dalis, 2 straipsnio n punktas, 25 straipsnio 1 dalies a punktas, 25 straipsnio 6 dalis
	Teisė gauti informaciją	25 straipsnis
	Kitos	14 straipsnio 1 dalis, 24 ir visos 25 straipsniai
Priėmimo sąlygų direktyva (Direktyva 2013/33/EU) (nauja redakcija)	Nepilnametis	2 straipsnio d punktas
	Nelydimas nepilnametis	2 straipsnio e punktas
	Šeimos nariai	2 straipsnio c punktas
	Atstovas	2 straipsnio j punktas
	Vaiko interesai ir šeimos vienovė	9 konstatuojamoji dalis, 12 straipsnis
	Vaiko interesai	22 konstatuojamoji dalis, 2 straipsnio j punktas, 11 straipsnio 2 dalis, 23 ir 24 straipsniai
	Pažeidžiami asmenys	21 ir 22 straipsniai
	Dokumentacija	6 straipsnis
	Šeimos narių paieška	24 straipsnio 3 dalis
EURODAC sistemos reglamentas (ES reglamentas (ES) Nr. 603/2013) (nauja redakcija)	Vaiko interesai	35 konstatuojamoji dalis
Dublino reglamentas (ES reglamentas 604/2013) (nauja redakcija)	Nepilnametis	2 straipsnio i punktas
	Nelydimas nepilnametis	2 straipsnio j punktas
	Šeimos nariai	2 straipsnio g punktas
	Giminaitis	2 straipsnio h punktas
	Atstovas	2 straipsnio k punktas
	Vaiko interesai ir šeimos vienovė	16 konstatuojamoji dalis
	Vaiko interesai	13, 24, 35 konstatuojamosios dalys, 2 straipsnio k punktas, 6 ir 8 straipsniai, 20 straipsnio 3 dalis
	Teisė gauti informaciją	4 konstatuojamoji dalis ir Įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 118/2004 XI priedas
	Šeimos narių ir giminaičių tapatybės nustatymas	35 konstatuojamoji dalis
	Šeimos narių paieška, šeimos narių ir giminaičių tapatybės nustatymas	6 straipsnio 4 dalis, 8 straipsnis
	Keitimasis informacija apie vaiką	Įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 118/2004 VII priedas
	Keitimasis informacija apie šeimą	Įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 118/2004 VIII priedas

Teisinė nuostata		Susijęs straipsnis
Įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 118/2004	Šeimos narių paieška, šeimos narių ir giminių tapatybės nustatymas	1 straipsnio 7 dalis, II priedo A sąrašo I dalis, B sąrašo I dalis
	Keitimasis informacija apie vaiką	VII priedas
	Keitimasis informacija apie šeimą	VIII priedas
	Informacija apie nelydimus vaikus, dalyvaujančius Dublino procedūroje	XI priedas
2015 m. rugsėjo 14 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1523, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje	Vaiko interesai	6 straipsnis, 27 konstatuojamoji dalis
2015 m. rugsėjo 22 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1601, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje	Vaiko interesai	6 straipsnis, 33 konstatuojamoji dalis

Privalomos galios neturinčios priemonės

JT Vaiko teisių komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 6 (2005) „Elgesys su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų“*, 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6.

JT Vaiko teisių komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 12 (2009) „Vaiko teisė būti išklaustam“*, 2009 m. liepos 1 d., CRC/C/GC/12.

JT Vaiko teisių komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 13 (2011) dėl vaiko teisių į laisvę nuo visų formų smurto*, 2011 m. balandžio 18 d., CRC/C/GC13.

JT Vaiko teisių komitetas (VTK komitetas), *Bendroji pastaba Nr. 14 (2013) dėl vaiko teisės teikti pirmenybę jo (jos) interesams*, 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14.

JT darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komitetas (MDK), *bendra Bendroji pastaba Nr. 3 (2017) ir JT Vaiko teisių komiteto bendra bendroji pastaba Nr. 22 (2017) dėl bendrųjų principų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis tarptautinės migracijos srityje*, 2017 m. lapkričio 16 d., CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22.

JT darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komitetas (MDK), *JT darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komiteto bendra Bendroji pastaba Nr. 4 (2017) ir Vaiko teisių komiteto bendra Bendroji pastaba Nr. 23 (2017) dėl valstybės įsipareigojimų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis kilmės, tranzito, paskirties ir grąžinimo šalyse*, 2017 m. lapkričio 16 d., CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23.

JT Vaiko teisių komitetas, *Bendroji pastaba Nr. 20 (2016) dėl vaiko teisių įgyvendinimo paauglystėje*, 2016 m. gruodžio 6 d., CRC/C/GC/20.

IV priedas. Bibliografija

Europos atskirtų vaikų programa, *Pareiškimas dėl gerosios patirties*, 2010 m. kovo mėn., ketvirtas pataisytas leidimas.

Europolas, *Prekybos žmonėmis ES padėties ataskaita*, 765175, 2016 m. vasario mėn.

Europos Komisija, *Prekybos žmonėmis aukų ES teisės*, 2013 m.

Europos prieglobsčio paramos biuras, *Gairės dėl nelydimų vaikų priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai*, 2018 m.

Europos Sąjunga, *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija*, 2012 m. spalio 26 d., 2012/C 326/02.

Europos Sąjunga, *Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl kovos su prekyba žmonėmis pažangos*, 2016 m. gegužės 19 d. COM(2016) 267 final

Europos Sąjunga, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl vaikų migrantų apsaugos, COM(2017) 211 final.

Europos Sąjunga, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai, *Prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategijos įgyvendinimo ataskaita ir konkretūs tolesni veiksmai*, 2017 m. gruodžio 4 d., COM(2017) 728 final.

Europos Sąjungos migracija ir vidaus reikalai, *European Migration Network Glossary*, 6 versija, 2018 m. kovo mėn.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, *Child-friendly justice - Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, 2017 m.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, *Minimalių amžiaus reikalavimų, susijusių su vaiko teisėmis ES, apžvalga: santuokos sudarymas gavus valdžios institucijos ir (arba) valstybės pareigūno sutikimą*, 2017 m.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, *Pagrindinių teisių ataskaita*, 2018 m.

Europos Sąjunga, *2015 m. rugsėjo 14 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1523, kuriuo Italijos ir Graikijos labui nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje*.

Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja, *Rezoliucija 1468 (2005) dėl priverstinių santuokų ir vaikų santuokų*, 2005 m. spalio 5 d.

Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras, *Išvada dėl vaikų, kuriems kyla rizika, Nr. 107, A/AC.96/10485*, 2007 m. spalio mėn.

Zijlstra, Eliane, *In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective*, daktaro disertacija, Groningenas, Groningeno universitetas, 2012 m.

Kaip susisiekti su ES

Asmeniškai

Visoje Europos Sąjungoje yra šimtai *Europe Direct* informacijos centrų. Artimiausio centro adresą rasite svetainėje https://europa.eu/european-union/contact_lt

Telefonu arba el. paštu

Europe Direct tarnyba atsakys į jūsų klausimus apie Europos Sąjungą. Su šia tarnyba galite susisiekti:

- nemokamu numeriu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (kai kurie operatoriai už šiuos skambučius gali imti mokesť),
- šiuo standartiniu numeriu: +32 22999696 arba
- elektroniniu paštu svetainėje https://europa.eu/european-union/contact_lt

Kaip rasti informacijos apie ES

Internetas

Informacijos apie Europos Sąjungą visomis oficialiosiomis ES kalbomis galima rasti svetainėje *Europa* (https://europa.eu/european-union/index_lt)

ES leidiniai

Nemokamų ir mokamų ES leidinių galite atsisiųsti arba užsisakyti <https://op.europa.eu/lt/publications>.

Jeigu jums reikia daugiau nemokamų leidinių egzempliorių, kreipkitės į *Europe Direct* arba į vietos informacijos centrą (žr. https://europa.eu/european-union/contact_lt)

ES teisė ir susiję dokumentai

Norėdami susipažinti su ES teisine informacija, įskaitant visus ES teisės aktus nuo 1952 m. visomis oficialiosiomis kalbomis, apsilankykite svetainėje *EUR-Lex* (<http://eur-lex.europa.eu>)

ES atvirieji duomenys

ES atvirųjų duomenų portale (<http://data.europa.eu/euodp/lt>) galima susipažinti su ES duomenų rinkiniais. Duomenis galima nemokamai parsisiųsti ir pakartotinai naudoti tiek komerciniais, tiek nekomerciniais tikslais.

Europos Sąjungos
leidinių biuras